

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra studií občanské společnosti

Bc. Ondřej Lešák

**Samofinancování nestátních neziskových
organizací se zaměřením na obecně prospěšné
společnosti v Ústí nad Labem**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **JUDr. Lenka Deverová**

Praha 2008

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací v depozitáři Univerzity Karlovy a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem.

V Praze dne ....

.....

Podpis

OBSAH

ABSTRAKT	5
KLÍČOVÁ SLOVA.....	5
1. ÚVOD.....	7
1.1 Cíle práce	9
1.2. Hypotézy	10
2. TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1. Význam sociální ekonomiky v občanském sektoru	11
2.1.1. Vymezení sociálního podniku	16
2.2. Typologie neziskových organizací v ČR	18
2.3. Místo OPS v občanském sektoru ČR.....	22
2.3.1. Očekávání od OPS	23
2.3.2. Vymezení poskytovaných služeb.....	25
2.4. Příjmy NNO.....	27
2.4.1. Granty a dotace	29
2.4.2. Dárcovství.....	39
2.4.3. Samofinancování	43
2.4.4. Fundraising	43
2.5. Samofinancování NNO	45
2.5.1. Pozitiva samofinancování	47
2.5.2. Negativa samofinancování.....	50
2.5.3. Podmínky pro samofinancování NNO v ČR	52
3. EMPIRICKÁ ČÁST	55
3.1 Zaměření práce	55

3.2. Vymezení samofinancování obecně prospěšných společností.....	57
3.3. Zvolená metodologie	59
3.4. Obecně prospěšné společnosti v Ústí nad Labem	61
3.5. Finanční soběstačnost OPS v Ústí nad Labem.....	70
3.6. Překážky a problematické body empirické části	75
4. ZÁVĚREČNÉ SHRUTÍ	76
SEZNAM LITERATURY A ZDROJŮ	79
PŘÍLOHY	83

Abstrakt

Práce je zaměřená na zmapování zdrojů příjmů organizací občanského sektoru a zjištění, do jaké míry jsou tyto organizace schopny zajistit svou vlastní existenci právě vlastními příjmy. Důraz je kladen především na obecně prospěšné společnosti, jako zvoleného zástupce občanského sektoru a na jejich význam v sociální ekonomice, pro kterou je vztah mezi ekonomickou úspěšností a podpora veřejně prospěšných cílů klíčovým bodem. Obecně prospěšné společnosti jsou zde chápány jako ty subjekty, které do jisté míry naplňují jak principy občanské společnosti, tak i principy sociální ekonomiky, a to především díky povinnosti poskytovat obecně prospěšné služby, tak i díky možnostem provozování doplňkových činností a podnikání jako takového. Práce má za cíl vytvořit jednoduchý profil obecně prospěšných společností ve městě Ústí nad Labem a zároveň zjistit, jaký pohled mají na možnosti získávání příjmů vlastními činnostmi či podnikáním zástupci zvolených organizací a jak významnou roli hrají vlastní příjmy u obecně prospěšných společností jako takových.

Summary

This work is focused on the typology of financial sources of NGO's as well as on understanding of the importance of ability to cover the costs of those organizations by their own sources in order to be independent of others. The emphasis is put to Public benefit corporations as the representative of the Czech non-for-profit sector. The work should also prove the importance of Public benefit corporations and their close connection to social economy at all. Public benefit corporations are seen as organizations responsible for providing the public good services as well as organizations allowed to benefit from their own business activities which altogether goes along with the basic principles of social economy. The main goals of this work are to create a brief profile of Public benefit corporations in Ústí nad Labem and document or find out how important role the self-financing plays, with a focus on the point of view of organizations themselves.

Klíčová slova

Samofinancování

Ekonomická soběstačnost

Sociální ekonomika

Občanský sektor

Nezisková organizace

Podnikání NNO

Obecně prospěšná společnost

Obecně prospěšná služba

Doplňková činnost

Vlastní příjem

1. ÚVOD

V současné době se občanský sektor potýká s řadou výzev, překážek a očekávání. Je otázkou, zda je občanský, někdy také označován jako neziskový sektor ovlivňován vnitřními a místními či vnějšími vlivy přicházejícími z evropského prostředí, jež má s touto oblastí bohatší a dlouholetější zkušenosti. Je však zřejmé, že určité transformaci, nezávisle na tom odkud přicházejí požadavky, se český občanský sektor nevyhne. Jedním z takovýchto důležitých prvků, který je v současné době na vzestupu v celém „evropském“ občanském sektoru, je zavádění pojmů a realizace sociální ekonomiky. Otázka sociální ekonomiky souvisí s tématem této práce, která bude z převážné části věnována neziskovým organizacím, respektive obecně prospěšným společnostem. Neziskové organizace všeobecně veřejnost chápe jako ty instituce, které mají specifický účel své působnosti, jež se liší od sféry, která se řídí převážně ekonomickými pravidly. Nicméně tlaky právě z oblasti sociální ekonomiky se snaží obě tyto specifické oblasti více či méně propojit a vytvořit jakýsi kompromis, který bude mít za následek lepší fungování společnosti.

Organizace neziskového charakteru, potažmo obecně prospěšné společnosti jako institucionálně vyjádřená část občanské společnosti, jsou těmto tlakům také vystaveny. Pro lepší pochopení jde velmi zjednodušeně řečeno o aktivizaci těchto organizací a celého prostředí směrem k přijetí principů sociální ekonomiky. V tomto případě je jedním z témat sociální ekonomiky schopnost ekonomické soběstačnosti, tedy do jisté míry „tržní“ chování organizací, které však působí na poli zajišťování obecně prospěšných činností. V praxi se jedná o neziskové organizace, které jsou schopny vlastní aktivitou pokrýt své náklady, čímž v podstatě snižují stupeň závislosti na jiných zdrojích podpory. Tato závislost může být často v očích veřejnosti vnímána i negativně nebo při nejmenším s určitou skepsí. Navíc i ze strany organizací samotných je finanční stabilita důležitým prvkem a faktorem, jež má podstatnou váhu. To však žádným způsobem nesnižuje důležitost organizací, které nejsou schopny vlastní činností téměř vůbec pokrýt své potřeby a náklady, jelikož je nutno pochopit, že ne všechny organizace mají stejné podmínky pro možné samofinancování, stejné podmínky pro přístup ke zdrojům apod. Neméně důležitým faktem je i podstata organizací samotných, ze které může tato „nemožnost“ plynout. Na druhou stranu je v praxi vidět, že možnosti k dalším podpůrným a vedlejšími činnostem je v naší právní úpravě o neziskových organizacích cesta poměrně příznivě otevřená.

To je samozřejmě nutno brát s určitou rezervou, právě vzhledem k poslání neziskového sektoru obecně. Klíčovým bodem při hodnocení ekonomické aktivity neziskových organizací je tak nutnost pochopit souvislosti a rozdíly mezi vnímáním ekonomické aktivity běžných obchodních společností a organizací neziskového sektoru. Hlavním a neměnným rozdílem by nadále měl být především fakt, že organizace občanského sektoru nesledují primárně ekonomické cíle a maximalizaci zisku s tím spojenou. Záměrně je uváděno označení „primárně“, jelikož může docházet k mylnému pochopení neziskových organizací jako organizací, které nemají ekonomickou aktivitu či nevytváří zisky. Proto je vhodnější užívat pro tyto organizace označení, které více poukazuje na spojitost s občanskou společností než na poněkud nešťastně zvolený termín neziskovosti. Přestože mělo označení „neziskové“ poukazovat více na způsoby, jakým se má u těchto organizací nakládat se ziskem, došlo spíše k vytvoření mylné představy o hospodaření těchto organizací jako takových. Zisk a příjmy musí a měly by být nadále nedílnou podstatou všech organizací, které mají zájem přispět svou činností k lepšímu fungování společnosti a přiblížit se trendům sociální ekonomiky. Finančním záležitostí se nevyhne téměř žádná organizace, ať již má za cíl veřejně či vzájemně prospěšnou činnost, či pouze sdružuje lidi za účelem sdílení společných zájmů.

Samotnou otázku financování nelze pochopitelně oddělit právě od struktury a poslání jednotlivých organizací. Některé jsou tak přímo zřízené za účelem poskytování takových služeb, u kterých se příjmy, alespoň takové, jež pokryjí náklady, předpokládají. V jiných případech může jít o služby, jež mají odlišný charakter a jsou poskytovány bezúplatně. Z povahy obecně prospěšných společností vyplývá, že nějakou službu, jež je nutno ekonomicky ohodnotit, provádí. Není tedy na místě pouze zhodnotit efektivitu organizací, či jak vysoké „výnosy“ vykazují, ale právě zhodnotit, na kolik jsou schopny těmito aktivitami zabezpečit svůj chod. Z tohoto důvodu je také nutno zmínit se o povaze jednotlivých nákladů u daných organizací a do jaké míry jsou tyto neziskové organizace schopny vlastní činností pokrýt tyto náklady, což bude také jednou z otázek této práce. Konkrétní studie bude pak zaměřena na obecně prospěšné společnosti působící v regionu města Ústí nad Labem.

Snahou této práce je zachytit určitý trend, který je v duchu sociální ekonomiky možno spatřit v ekonomickém chování neziskových organizací, potažmo obecně prospěšných společnostech. Není snahou zjistit či analyzovat konkrétní finanční prostředky, kterými organizace disponují, ale spíše porovnat rozložení jednotlivých zdrojů, popř. z jakých důvodů se pro organizace ty či ony finanční zdroje jeví nejvhodnějšími. V práci půjde jak o popis ekonomické situace v organizacích, tak o komparaci jednotlivých příjmových položek. Důvodům volby a opodstatnění zvolených subjektů, tedy obecně prospěšných společností, bude věnována pozornost v dalších částech této práce.

1.1 Cíle práce

- Prvním z cílů této práce je, jak již je v předchozím odstavci naznačeno, zmapování a analýza zdrojů příjmů neziskových organizací se zaměřením na obecně prospěšné společnosti, které působí na území regionu města Ústí nad Labem. Z analýzy těchto zdrojů lze vyzorovat, jaké formy zdrojů jsou pro konkrétní typy organizací významné a proč. Není přímou snahou zobecnit tyto výsledky na celou oblast neziskových organizací a obecně prospěšných společností, ale jen vytvořit ucelený obraz či profil těchto subjektů v dané lokalitě.
- Druhou otázkou práce je, jaké výhody či nevýhody přináší samofinancování konkrétním organizacím a jaký význam mají finanční příjmy plynoucí z vlastní činnosti pro obecně prospěšné společnosti jako takové. Více než na rozbor jednotlivých příjmů se tato otázka zaměřuje blíže na možné podnikání a provozování doplňkových činností v neziskovém sektoru a jak ho vnímají samotné organizace. Stejně tak jako otázky samofinancování jsou podstatné otázky týkající se toho, jak jsou organizace občanského sektoru, respektive obecně prospěšné společnosti, ochotny a schopny zaujmout místo v oblasti sociální ekonomiky, pro kterou je tematika vlastních příjmů samozřejmostí.

1.2. Hypotézy

Základní hypotézou, která souvisí s širším chápáním neziskových organizací v rámci rozsahu této práce, je předpoklad, že neziskové organizace využívají více zdrojů ke krytí svých nákladů. Forma těchto zdrojů je závislá nejen od typu jednotlivých organizací občanského sektoru, ale také od jednotlivých druhů provozovaných činností a poskytovaných služeb, jelikož ne všechny typy jednotlivých organizací mají stejné podmínky a možnosti například rozšiřovat své služby, nebo ani není jejich zájem se tímto směrem vydávat.

Druhým předpokladem, jež vychází ze samotné podstaty obecně prospěšných společností a jejich místa v občanském sektoru je, že tyto organizace upřednostňují vlastní příjmy před jinou formou zdrojů příjmů, především pak dotací a darů. Jde především o důvody plynoucí z nutnosti poskytování služeb, které sice mohou být poskytovány bezplatně, ale tento fakt není ve skutečnosti chápán jako negativní či pozitivní. V souvislosti s krytím nákladů a získáváním příjmů pro zajištění existence obecně prospěšných společností se rovněž předpokládá, že je zájem provozovat doplňkové činnosti, respektive podnikat, čímž se tyto organizace budou postupem času stále více přibližovat subjektům sociální ekonomiky v pravém slova smyslu, tak jak bude definováno v následné části této práce.

Neméně významným předpokladem je, že obecně prospěšné společnosti sledují primárně prospěšné cíle, ale ve snaze zkvalitnění vlastní existence se stále více přibližují organizacím, jež jsou výhradně zřizovány k dosahování zisků, čímž se stále více přibližují k subjektům sociální ekonomiky. Tento fakt by měl být chápán ve smyslu přeměny občanského sektoru do budoucna, kde by snahou neziskových organizací mělo být slučování ekonomické efektivity s poskytováním veřejně prospěšných služeb, tedy v případě organizací, kterými jsou obecně prospěšné společnosti.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Význam sociální ekonomiky v občanském sektoru

Zabývat se samotným vymezením a přesným definováním občanského sektoru je v souvislosti s cíli této práce vedlejším problémem. Navíc stanovení hranic mezi občanskou společností, občanským sektorem, neziskovou sférou apod. není vůbec jednoduchý úkol. Ačkoli se zdánlivě všechny pojmy určitým způsobem prolínají, nelze je označit za zcela totožné. Zatímco občanská společnost představuje komplexní pojem, který spíše vyjadřuje projevy zdravé a svobodné společnosti, ve které se lidé mohou svobodně shromažďovat a rozhodovat, pak pojmy ostatní představují více institucionální vyjádření této oblasti. Často se lze setkat s pojmem „neziskový sektor“, který však ne příliš přesně vystihuje podstatu organizací v něm zahrnutých. Jednoduše řečeno, uvádět neziskovost není zcela přesné, jelikož nějaké zisky či příjmy organizace tohoto sektoru pochopitelně vykazují. Pojem „třetí sektor“ by mohl být přesnější, nicméně je více používán v kontextu s vymezením dle zahraničních zdrojů jako sektor mezi trhem, státem a domácnostmi, jak je možno vidět na příkladu definování tohoto sektoru dle řady autorů, kteří vycházejí ze schématu profesora V. Pestoffa a dalších, což je zajímavě definováno ve společné studii Mezinárodní společnosti pro výzkum třetího sektoru na téma „Třetí sektor v Evropě“ (International, 1999) Z těchto důvodů je zatím nejvhodnější používat novější termín „občanský sektor“, který tak lépe vyjadřuje principy vycházející z občanské společnosti. Avšak specifikace této oblasti se neustále vyvíjí a přetváří vzhledem i k měnícím se společenským podmínkám. Důležitou roli hrají také vlivy přicházející z Evropské unie atd. Právě i odlišnost podmínek jednotlivých zemí vyspělé Evropy hraje významnou roli při definování této oblasti.

V podmínkách ČR se postupem času vykrystalizoval občanský sektor, který představuje institucionální vyjádření občanské společnosti. Na druhou stranu je nutno pochopit, že specifikace právě českého občanského sektoru se může v určitých rysech lišit od vnímání této oblasti v jiných zemích. Tudíž i subjekty spadající do občanského sektoru u nás nelze výhradně ztotožňovat se subjekty, s nimiž pracuje občanská společnost jako taková, jelikož ta představuje mnohem širší oblast působnosti a zahrnuje více než jen ty

organizace, které mají nějak pevně zakotvenou strukturu, jež je například vyjádřena příslušnou právní úpravou apod. Subjekty občanského sektoru lze pochopit v souvislosti s přijatými definicemi a vymezením tohoto sektoru dle studií a autorů, kteří věnují této problematice značnou pozornost. Pro potřeby této práce se lze opřít o všeobecně uznávanou teorii Lestera M. Salomona (Salomon, 1999), který definuje organizace občanského sektoru následovně jako:

- **Organizované** – tzn., že se vyznačují určitou strukturou a je možné je institucionálně uchytit. Cílem této položky je pochopit, že občanský sektor by měl i přes svou povahu, jež vychází z principů dobrovolnosti a svobody projevu lidské sounáležitosti, mít formální a právně definovanou povahu.
- **Soukromé** – hlavním znakem a významem ve smyslu soukromého je tu myšleno institucionální oddělení od státní sféry. Oddělenost je myšlena ve smyslu nezávislosti na rozhodování a zřizování, nikoli úplné vymezení a vyhranění se vůči všemu, co se dotýká veřejné a státní sféry.
- **Nerozdělují zisk** – jde o základní rys neziskového sektoru. Organizace spadající do této sféry nejsou zřizovány primárně za účelem dosahování zisků a jejich následnému rozdělení mezi své členy. Tímto se striktně organizace neziskového sektoru vymezují vůči podnikatelským subjektům, pro které je maximalizace zisků primárním posláním.
- **Samosprávné** – organizace fungují v rámci své vlastní působnosti, pod vlastním jménem a v rámci vnitřního uspořádání. K tomuto účelu organizace rovněž zřizují vlastní orgány.
- **Dobrovolné** – dalším podstatným rysem organizací občanského sektoru je dobrovolnost. Je myšlena ve smyslu svobodného vstupování a vystupování a participace členů v neziskových organizacích. Dobrovolnost je chápána v rámci svobodných principů, nikoli jako dobrovolnost ve smyslu dobrovolnictví či dobrovolnické služby.

Právě těchto několik bodů je podstatných pro vznik a vymezení občanského sektoru v ČR. Podle této definice lze tedy u nás označit čtyři formy právních osob, které do občanského sektoru řadíme. Jde o občanská sdružení, nadace a nadační fondy, církve a obecně prospěšné společnosti.

Poměrně ještě mladým, ale stále více zmiňovaným pojmem nejen v souvislosti s občanským sektorem, je pojem sociální ekonomiky. Souvislost mezi sociální ekonomikou a tématem této celé práce vychází z podstaty sbližování subjektů, jež jsou zřizovány za účelem dosahování zisků na straně jedné a subjektů, které poskytují veřejně či obecně prospěšné služby na straně druhé, což v praxi mnohé obecně prospěšné společnosti potvrzují. Znovu je však nutno zdůraznit, že cílem obecně prospěšných společností a organizací občanského sektoru není dosahování zisků, přesto se však u těchto subjektů ekonomická aktivita očekává, z čehož se dá tento záměr v přeneseném významu odvodit a právě onen fakt, jak mohou tyto organizace se ziskem nakládat, hraje podstatnější roli, než jak těchto zisků dosahují. Samozřejmě, že otázka financování, rozboru zdrojů příjmů a významnost vlastního financování vůbec je pouze nepatrnou součástí celé problematiky sociální ekonomiky. Přesto je třeba se o základních principech a souvislostech mezi sociální ekonomikou a občanským sektorem zmínit. Úvodem k problematice sociální ekonomiky se rozhodně hodí uvést, že pojem sociální ekonomiky nelze jednoduše definovat a že sociální ekonomika nemá nijak pevně stanoveny hranice. Z toho vyplývá, že nelze s definitivní přesností říci, kde přesně končí hranice sociální ekonomiky a kde již začíná ekonomika „běžná“ či „normální“. Ze studií, jako byla např. studie výzkumu sociální ekonomiky (CVNS, 2005) vyplývá, že veškeré snahy definovat sociální ekonomiku vykazují podobné rysy. Za základní rysy sociální ekonomiky se dají považovat stejné znaky, jež platí pro občanský sektor, avšak rozšířené o řadu oblastí, kam však již občanský sektor v ČR nespadá. Sociální ekonomika ve své podstatě teoretické i praktické propojuje veřejně prospěšné cíle s ekonomickou sférou. Důležitým prvkem je, že oficiálně je u subjektů sociální ekonomiky uznán aspekt ziskovosti s tím rozdílem, že zisk není jejich primárním posláním. Dokonce se dá i říci, že ekonomická úspěšnost se u těchto subjektů vyžaduje a cení, jelikož je pak více zdrojů a prostředků, které plynou do oné oblasti společenského dobra, solidarity apod.

Etickými východisky konceptů sociální ekonomiky jsou podobné principy, které se uplatňují i v občanském sektoru. Jde o autonomii a nezávislost na státním aparátu, demokratické rozhodování, nadřazenost lidských hodnot nad distribuci financí, šíření obecného dobra v rámci komunity a členů (Defourny, 2000).

Podobně, ale ne zcela totožně, se na sociální ekonomiku pohlíží očima českého občanského sektoru. V podání Oldřicha Čepelky (Čepelka, 2003) je sociální ekonomika tou oblastí, která není totožná s občanským sektorem. Nicméně je projevem určité lidské sounáležitosti a solidarity, která má především za cíl řešit otázky společenské inkluze, sociálního vyloučení, nezaměstnanosti apod. Hlavním rysem opět zůstává ekonomická aktivita, která jde ve prospěch veřejně prospěšných činností. Z teorií sociálního státu a jeho selhání v konkrétních oblastech, především pak v oblasti sociální, je možno si domyslet, jak významnou roli sociální ekonomika sehrává a bude sehrávat do budoucna. Každý subjekt, který dokáže nahradit či doplnit oblast služeb, které výhradně poskytoval a zabezpečoval jen stát, je vřele přijat. (Keller, 2004). Navíc pro stát se zdá být výhodné nejen to, že služby zabezpečí např. organizace, která má v dané oblasti zájmu větší zkušenosti, ale zároveň v souvislosti se sociální ekonomikou nižší finanční zatížení státního rozpočtu, pokud se tedy počítá s ekonomickou aktivitou těchto organizací. Organizace, která není přímo závislá na financích z veřejných rozpočtů nebo alespoň dokáže zabezpečit část svých nákladů vlastní činností, jednoznačně představuje pozitivní přínos i pro veřejný sektor. To je také jeden z podstatných důvodů, proč je na sociální ekonomiku kladen stále větší důraz. Samozřejmě, že je zatím otázkou času, jak se v podmínkách českého občanského sektoru tato oblast rozvine.

V případě evropských zemí, které mají dlouhodobější zkušenosti se sociální ekonomikou, se institucionálně tato oblast nedá ztotožnit s českým občanským sektorem ani oblastí, za kterou u nás sociální ekonomiku považujeme. Do evropského konceptu sociální ekonomiky spadají např. i družstevní subjekty, které mají podstatný vliv na utváření sociální ekonomiky v jednotlivých zemích. U celé řady nejrůznějších subjektů na úrovni nejen Evropské unie je možno vyzorovat ty vlastnosti, které dávají vzniknout novému typu právních subjektů, jež zaujímají své místo právě v oblasti sociální ekonomiky. Takto nově vzniklé subjekty lze označit jako sociální podniky, sociální firmy apod. V českých podmínkách se za tyto subjekty dají považovat následující:

- Sociální družstva – jako subjekty, které jsou právně řazeny k podnikatelským subjektům, ale ve své podstatě se dají řadit do oblasti sociální ekonomiky.
- Charity a diakonie
- Ostatní firmy zaměstnávající zaměstnance s horším uplatněním na trhu práce
- Nestátní neziskové organizace poskytující sociální služby

Jak je možno z uvedených příkladů vidět, nejedná se tedy ani o podnikatelské, ani pouze o subjekty občanské sektoru. Tyto příklady organizací lze chápat jako ty subjekty, které mají specifické postavení v oblasti trhu a obecného dobra. V tomto případě se jedná o sociální podniky či sociální firmy (Hunčová, 2004).

Pro budoucí vývoj sociální ekonomiky v České republice by mohlo být přínosné přijetí statutu „veřejné prospěšnosti“, se kterým se počítá v nově připravovaném občanském zákoníku. Tento status bude přiznáván právnickým osobám, které svou činností sledují dosažení obecného blaha, vykonávají veřejně prospěšné činnosti za předem určených a rovných podmínek a zisk z převážné části použijí k výkonu a rozšiřování těchto služeb. (Ministerstvo spravedlnosti ČR, 2005). Na této definici statutu veřejné prospěšnosti je vidět, že se v podstatě kryje s výše uvedenými principy sociální ekonomiky. Statut veřejné prospěšnosti je do budoucna rozhodně očekávaným a může vyřešit mnohé problémy týkající se specifické sféry, která může být vlastní jak neziskovým organizacím, tak i obchodním společnostem, které se rozhodnou investovat do rozvoje společnosti, veřejných zájmů či obecného blaha. Díky tomuto uznanému přívlastku by zároveň mohlo dojít k odstranění určitých nesrovnalostí a klišé, které oba sektory, tržní i neziskový, obklopují. Avšak mnohem důležitější než právní zakotvení toho, co definujeme jako veřejné dobro či veřejná prospěšnost, je to, jak se budou organizace chovat v praxi a jestli budou sami projevovat zájem o rozvoj veřejného dobra. V takovém případě by jim to měl nový občanský zákoník přinejmenším ulehčit.

2.1.1. Vymezení sociálního podniku

Ačkoli se v našem právním řádu nesetkáme s termínem sociálního podniku, v praxi existuje mnoho subjektů, které více či méně do konceptu sociálního podniku spadají. S přihlédnutím na oba výše uvedené koncepty, tedy sociální ekonomiky a občanského sektoru, lze sociální podnik definovat právě jako konkrétní vyjádření, respektive zastoupení právním subjektem, jež jde napříč oběma koncepty. Tak jak se uvádí ve studii o sociální ekonomice (CVNS, 2005). Důležitým rysem sociálního podniku kromě všech zmiňovaných souvislostí se sociální ekonomikou je podstatná míra podnikatelského rizika organizace, jejíž úspěšnost je závislá na úspěšnosti zaměstnanců a ekonomické produktivitě. Za další významný rys sociálního podniku se považuje poměrně vysoká míra neplacené práce, respektive dobrovolnické práce. Tím se převážně tyto podniky odlišují od obchodních společností.

Nicméně je nutno upozornit, že chápání dobrovolníků jak v občanském sektoru, tak i v případě sociálních podniků je třeba pochopit jiným způsobem, než jak jsou dobrovolníci chápáni např. v rámci zákona o dobrovolnické službě, který striktně vymezuje povinnosti a práva dobrovolníků, tak jak zákon definuje. Pojem dobrovolníků v občanském sektoru může být dosti zavádějícím, jelikož v tomto případě se jedná mnohdy o zkušené profesionály ve svých oborech, kteří z vlastní svobodné vůle poskytují část svého času a zkušeností právě ve prospěch těchto organizací, čímž výrazně přispívají ke zkvalitnění celého občanského sektoru.

Sociální podnik a sociální podnikání je pro českou ekonomiku zatím hudba budoucnosti, která se k nám stále více dostává z nejrůznějších zdrojů a snaží se zakotvit v podmínkách vzestupu české ekonomiky jako takové. I díky podpoře Evropské unie a projektů, které jsou zaměřeny na prohlubování sociálního podnikání u nás, lze očekávat, že dojde k nahrazení či evoluci v občanském sektoru, tak jak ho známe doposud. Z příkladů dobré praxe je možno zachytit tyto trendy, jež deklarují, že sociální podnikání a zakládání sociálních firem či podniků má svůj velký přínos pro celou společnost. Již zmiňované konference a stále častější setkávání zástupců a zastánců sociální ekonomiky z nejrůznějších zemí, především zemí EU, jen přispívá transformaci českého občanského sektoru a sociální ekonomiky vůbec. Tak jak je uvedeno, z řady závěrů, jež vzešly z těchto setkání, vyplývá, že sociální ekonomiku je třeba podporovat, a to především skrze

vzdělávání a poukazování na příklady dobré praxe, stejně tak jako vytváření podpůrných programů a školení pro zástupce neziskových organizací, jež mají k oblasti veřejné prospěšnosti nejbližší. Zároveň je zdůrazňováno, že neziskové organizace by se neměly bát podnikat a jejich zisk by neměl být považován za „nemravný“ (Hunčová, 2006).

Pro sociální podnik je vlastní nejen spojitost s uspokojováním prospěšných cílů, ale také určitá odhodlanost spoléhat na principy vycházející z občanské společnosti. Proto je mnoho těchto podniků zaměřeno právě sociálním směrem, se zájmem o sociálně znevýhodněné, handicapované apod. Nicméně toto zaměření není u těchto podniků pravidlem. Platí to především v souvislosti s chápáním sociálního podniku v zahraničí, potažmo zemí vyspělé Evropy, kde jsou sociální podniky chápány např. právě tak, jak by měly být chápány u nás po přijetí statutu veřejné prospěšnosti. To znamená, že se může jednat o běžné podniky, které však mají „něco navíc“, čímž jsou myšleny ony cíle, které nejsou primárně motivovány dosahováním a maximalizací zisků a ekonomické prospěšnosti.

Na tomto místě je vhodné ospravedlnit a vysvětlit souvislost mezi zmiňovanými charakteristikami sociálního podniku a samofinancováním neziskových organizací v českém občanském sektoru. Sociální podniky nebo sociální firmy jsou takové subjekty, od kterých se očekává, že budou nejen vydělávat peníze, ale i působit ve prospěch obecného blaha (CVNS, 2005). Jelikož i neziskové organizace mohou svým vlastním přičiněním zisků dosahovat, existuje přímá souvislost mezi sociálními podniky a právě organizacemi občanského sektoru, jež takto zisků dosahují. S těmito zisky však mohou nakládat jen určitým, zákonem stanoveným způsobem. Samozřejmě, že v praxi je možno statut neziskové organizace zneužít, avšak otázky etiky a zneužívání nebo pomíjení principů občanské společnosti nejsou předmětem této práce. V rámci legislativních možností je možno tyto neziskové organizace chápat i jako subjekty sociální ekonomiky. V následující kapitole jsou vyjmenovány a stručně definovány subjekty, se kterými se můžeme v české občanské společnosti v souvislosti se sociální ekonomikou setkat a kterých se více či méně tato problematika, byť jen okrajově, dotýká.

2.2. Typologie neziskových organizací v ČR

V současném právním systému zabývajícím se oblastí neziskových organizací existují čtyři formy neziskových organizací, spadajících do občanského sektoru v ČR, při čemž každá z forem má své specifické podmínky, týkající se vzniku, potažmo založení, hospodaření, disponování s majetkem a možnosti ekonomické aktivity. Ještě jednou zdůrazňuji mnohokrát zmiňovaný fakt, že neziskovost je chápána u těchto organizací jako institucionální vyjádření samotné podstaty těchto právnických osob. Lépe řečeno jde o princip, kdy se výnosy organizací nerozdělují mezi jednotlivé členy, ale reinvestují se do činnosti organizace. Z toho jednoduše vyplývá, že v praxi organizace naopak nějaké výnosy, potažmo zisky mít musí a často to nejsou jen marginální položky. Důležité je pochopit, k jakým účelům a jakým způsobem se s těmito výnosy nakládá. Kromě občanských sdružení, nadačních subjektů, církví a náboženských společností a obecně prospěšných společností existují další subjekty, které patří do neziskové sféry.

V následující části jsou stručně popsány jednotlivé typy neziskových organizací, se kterými se lze u nás setkat. O níže jmenovaných subjektech tak lze spíše mluvit jako o subjektech občanské společnosti nežli subjektech občanského sektoru, tak jak je definován v podmínkách ČR. (Jasanský, 1997). V tomto případě je tak patrné, že nelze považovat občanský sektor za synonymum sféry neziskových organizací.

Občanská sdružení

Občanská sdružení jsou typem právnické osoby, jejichž konkrétní právní forma je upravena zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů. Za základní principy, jež vycházejí z možnosti občanů vytvářet spolky, se považuje především dobrovolnost členů, spolková samospráva, absence majetkové participace členů, nezávislost na státním aparátu apod. Co se týče otázek hospodaření, je nutno rozdělit činnosti sdružení na hlavní, tedy ty, jež jsou posláním organizace a mají určité specifické podmínky, např. týkající se daňové úpravy, a ty činnosti, které jsou chápány jako doplňkové, jež jsou konány soustavně, za úplaty a mohou být vykonávány na základě živnostenského oprávnění.

Nadace a nadační fondy

Právní úprava nadací a nadačních fondů je obsažena v zákoně č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech. Zákon definuje nadace jako „*účelová sdružení majetku zřízená a vzniklá podle tohoto zákona pro dosahování obecně prospěšných cílů. Obecně prospěšným cílem je zejména rozvoj duchovních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana přírodního prostředí, kulturních památek a tradic a rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu*“.(Zákon 227/1997, § 1) Ačkoli nadace ze své podstaty účelového sdružení majetku nevykonává vlastním jménem podnikatelskou aktivitu, rozhodně disponuje vlastními příjmy a zároveň také existuje ze zákona výjimka, která ve své podstatě ekonomickou aktivitu umožňuje. Jde především o příjmy z pronajímání nemovitostí, kulturních, společenských, sportovních a vzdělávacích akcí. Nadace nebo nadační fondy mohou také pořádat loterie, tomboly a veřejné sbírky. Nadace také mohou nabývat majetkový podíl akciových společností. Tento podíl však nesmí přesáhnout 20%.

Církev a náboženské společnosti

Jde o specifickou formu právnických osob neziskového sektoru. Církev a náboženské společnosti podléhají zákonu č. 3/2002 Sb., *o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností*. V rámci občanského sektoru mají církve zvláštní postavení a často jsou zmiňovány mimo rámec neziskového sektoru jako samostatný celek. Jedním z důvodů, proč se církve a náboženské společnosti právem zařazují do občanského sektoru, je možnost zřizování evidovaných právnických osob církví. Orgány registrovaných církví mohou navrhnout k evidenci tyto právnické osoby, které slouží i jako poskytovatelé charitativních, respektive veřejně prospěšných služeb. Další rozdíl mezi registrovanými církvemi a evidovanými právnickými osobami je ve způsobu financování. Zatímco registrované církve, alespoň tedy ty, které mají přiznána zvláštní práva, mají právní nárok na finance z veřejných rozpočtů pro určité účely, jako např. platy duchovních, evidované subjekty tento nárok nemají. Tím v podstatě naplňují principy a podmínky občanského sektoru na rozdíl od registrovaných církví, které tak pravidlo o autonomii na státu ve své podstatě nenaplňují.

Obecně prospěšné společnosti

Poslední ze čtveřice právnických osob, patřících do občanského sektoru, jsou obecně prospěšné společnosti. Jejich postavení je ošetřeno zákonem 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech. Tomuto zákonu a celkovému pohledu na obecně prospěšné společnosti v souvislosti se samofinancováním neziskových organizací bude věnována větší pozornost v následující kapitole.

Rozpočtové a příspěvkové organizace

Tyto formy organizací jsou do jisté míry podobnými subjekty jako organizace spadající do občanského sektoru. Podstatným rozdílem jsou stanovené vztahy mezi zakladateli, respektive zřizovateli a organizacemi, které jsou financovány z jejich zdrojů a rozpočtů, a zároveň podléhají určeným rozpočtovým pravidlům. Zřizovateli jsou orgány státní správy a samosprávy. V případě snahy definovat tyto subjekty v rámci občanského sektoru zde chybí jeden podstatný fakt, kterým je konkrétně ona samostatnost a nezávislost na státním aparátu, což je jedním z podstatných prvků neziskových organizací spadajících do občanského sektoru. V souvislosti s hospodařením a získáváním prostředků na vlastní provoz není podnikatelská činnost u těchto subjektů vyloučena.

Politické strany

Svým způsobem se do sféry neziskových organizací řadí i tato forma právních subjektů. Politické strany se od běžných neziskových organizací liší především svým posláním. Politické strany, stejně tak jako politická hnutí, jsou zřizovány za účelem účasti na politickém životě společnosti. Právní úprava politických stran je vymezena zákonem č. 424/1991 Sb., v novelizované úpravě pak zákonem č. 340/2000 Sb. o sdružování v politických stranách a politických hnutích. Přestože politické strany nesmí vlastním jménem podnikat, není zcela vyloučena možnost vlastních příjmů. Ani politické strany nejsou tedy zcela zproštěny možností vlastní výdělečné činnosti, respektive činností, které zajišťují příliv finančních zdrojů. Okruh těchto možností je pak pevně stanoven zákonem.

Ostatní subjekty sociální ekonomiky

V souvislosti s otázkami sociální ekonomiky existuje celá řada dalších subjektů, které nejsou přímo zřízeny za účelem zisku, ale které zároveň nesplňují veškeré charakteristiky a podmínky pro to, aby se daly řadit k subjektům občanského sektoru. Jedná se i o některé obchodní společnosti, jež nemají primárně v povaze dosahování zisků. Stejně tak sem patří družstva, zájmová sdružení právnických osob a další subjekty a právnické osoby, jež mohou vznikat na území České republiky a nejsou zřízeny za účelem dosahování zisků. Tyto organizace tak mohou působit a většinou i působí jak v oblasti zájmových činností, obecně prospěšných činností, stejně tak jako v oblasti ekonomické produktivity či výrobní sféry. Dá se tedy mluvit i o jakýchsi „hybridních“ formách organizací, které vykazují podoby občanského sektoru, ale nenaplnují veškeré stanovené požadavky.

Z pohledu výše uvedených právních subjektů je nutno pochopit, že téměř všechny právnické osoby se mohou podílet na utváření onoho „obecného blaha“, které se klade za cíl a poslání nejen občanskému sektoru, ale především občanské společnosti jako takové. Nicméně podstatným rozdílem je institucionální složka, která „zatím“ striktně odděluje a vymezuje pouze ony čtyři zmíněné formy neziskových organizací. Dalo by se říci, že pro sociální ekonomiku je vymezení občanského sektoru v České republice nedostačující, jelikož podmínky sociální ekonomiky splňují i subjekty, které sem nespádají. V tomto ohledu jde jistě o určitou nezralost a nedokonalost vymezení neziskového sektoru, avšak v praktickém životě se více než na institucionální zakotvení hledí na faktickou stránku, která je pro pochopení sociální ekonomiky podstatnější. Na druhou stranu umožňuje toto „okleštěné“ vymezení lépe aplikovat kritéria sociální ekonomiky a podmínky samofinancování pro účely této práce a snáze se odůvodní postavení a role jednotlivých subjektů, které do občanského sektoru u nás spadají. Právnickou osobou, které je věnována velká pozornost, je obecně prospěšná společnost jako zvolený reprezentant občanského sektoru v souvislosti s přijímáním principů již zmiňované a v současnosti tolik proklamované sociální ekonomiky.

2.3. Místo OPS v občanském sektoru ČR

Největší pozornost je v této práci věnována právě této formě právnické osoby. Záměrně jsou zvoleny obecně prospěšné společnosti, jelikož jsou v současné právní úpravě lépe institucionálně zachyceny než např. občanská sdružení. Nicméně v několika charakteristikách a následně zmiňovaných bodech se oba typy organizací mohou shodovat. Samotná právní úprava těchto subjektů je pak ošetřena zákonem č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech. Tento zákon stanoví, že obecně prospěšné společnosti jsou právnické osoby, které poskytují veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek. Ze zákona rovněž vyplývá, že její hospodářský výsledek nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů jejich orgánů nebo zaměstnanců a musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které byla obecně prospěšná společnost založena. Kromě služeb, pro jejichž poskytování byly OPS zřízeny, mohou OPS rovněž provozovat činnost podnikatelskou, na základě živnostenského oprávnění. Důležité je, že tato činnost nesmí ohrozit rozsah, dostupnost a kvalitu obecně prospěšných služeb. V praxi je tak možno setkat se s celou řadou činností, které obecně prospěšné společnosti provozují jako doplňkové aktivity k obecně prospěšným činnostem, a to bez rozdílu, zda dané činnosti souvisí s hlavním posláním organizace (Dvořák, 2004).

O postavení a platném místě obecně prospěšných společností v občanském sektoru není třeba pochybovat. Vezmeme-li OPS a pokusíme-li se je porovnat s definicí občanského sektoru, tak jak je popsána výše, dle Lestera M. Salamona, pak pro OPS platí, že jde o samosprávný a soukromý subjekt, nerozdělující hospodářský výsledek, který poskytuje služby veřejného zájmu. Tyto charakteristiky se shodují i s vymezením a definováním OPS dle zákona, ve kterém lze zdůraznit tyto charakteristické rysy (Němeček, 1997).

- Soukromé, ve smyslu zřizovatele a způsobu fungování a hospodaření vlastním jménem. Tím se například OPS liší od příspěvkových organizací, které jsou do jisté míry spojeny a odpovědny svým zakladatelům.

- Zákaz rozdělování hospodářského výsledku a jeho povinné použití ve prospěch svého poslání, respektive hlavní činnosti OPS. Z toho v praxi vyplývá, že zisk, kterého neziskové organizace pochopitelně dosahovat mohou, nesmí být použit ve prospěch jiných osob či managementu organizace. Zmiňovaný zisk smí být opět reinvestován do organizace.
- Povinnost poskytovat služby každému, kdo o ně projeví zájem. V praxi musí OPS zajistit takové podmínky, aby poskytované služby byly dostupné všem za stejných podmínek. Pro vedlejší, doplňkové činnosti platí jiné vymezení a stanovení ceny. Je důležité, že doplňkové činnosti, jak bylo již uvedeno, nesmí potlačovat rozsah a kvalitu hlavní činnosti společnosti.
- K dalším základním znakům lze přiřadit veřejnou kontrolu, kdy OPS mají povinnost prokazovat výsledky svého hospodaření, specifický vztah zakladatele a majetků, včetně odlišného způsobu likvidace, díky němuž majetek organizací zůstává v neziskovém sektoru.

2.3.1. Očekávání od OPS

Od obecně prospěšných společností se již od počátku, respektive od přijetí zákona o obecně prospěšných společnostech, očekávala průhlednější a transparentnější forma organizací občanského sektoru. OPS měly přinést zdravou konkurenci do oblasti veřejně prospěšných služeb. Konkurenci ve vztahu ke státním příspěvkovým organizacím. Důraz se kladl na jasné odlišení od obchodních společností, což je dáno nutností reinvestovat dosažený hospodářský výsledek zpět do hlavní činnosti, čímž se vylučuje soukromý zisk, stejně jako odlišení od státních organizací, které jsou závislé na financích z veřejných rozpočtů a nesplňují podmínky pro organizace občanského sektoru. Samotné očekávání se do jisté míry prokázalo, přestože v podstatě došlo k vytvoření nestandardní formy neziskové organizace, kterou lze z pohledu právnických osob těžko zaškatulkovat. Nejedná se totiž ani o účelové sdružení majetku, ani korporaci. I přes určité kritiky a možné legislativní nedokonalosti jsou obecně prospěšné společnosti přijatelnějším subjektem pro zajišťování veřejného blaha než například občanská sdružení, u kterých je právní úprava jednoznačně benevolentnější, což by v budoucnu měl upravit nově připravovaný občanský

zákoník, ve kterém již půjde o definování těchto subjektů jako spolků. Jedním z proklamovaných rozdílů právě mezi touto formou organizace a občanským sdružením je určitá míra transparentnosti. Jako subjekty zapisující se do rejstříku obecně prospěšných společností jsou obecně prospěšné společnosti podle § 27a zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, povinny každoročně ukládat svoji výroční zprávu do sbírky listin, která je přístupná veřejnosti. Tato povinnost u občanských sdružení nikde v zákoně definována není. Na druhou stranu je z praxe zřejmé, že ne všechny obecně prospěšné společnosti tuto zákonem stanovenou povinnost dodržují. To je ale jiná otázka, které bude věnována pozornost v závěru práce.

Přestože s obecně prospěšnými společnostmi nový občanský zákoník již nepočítá, nedojde ke zrušení těch stávajících, které tak budou nadále moci provozovat své činnosti dle stávající právní úpravy. Obecně prospěšné společnosti dnes pokrývají celou paletu poskytovaných služeb a díky samotné podstatě, jež vychází z nutnosti obecně prospěšné služby, naplňují jak kriteria pro občanský sektor, tak i kriteria pro organizace sociální ekonomiky.

Je zřejmé, že hlavní důvody, proč zakládat obecně prospěšné společnosti, vyplývají ze samotného názvu a podstaty těchto organizací. Nicméně možných důvodů, proč tyto organizace vznikaly a vznikají, může být více. Především je na místě zmínit souvislost s rokem 1997, kdy došlo ke transformaci nadačních subjektů, tedy přesně řečeno vzniku nového platného zákona č. 227/1997 Sb., díky kterému došlo k rapidnímu poklesu těchto subjektů, jelikož nebyly schopny naplnit zákonem požadované podmínky. Zároveň však bylo takovýmto organizacím umožněno do jednoho roku změnit právní formu na obecně prospěšnou společnost, k čemuž u řady organizací také došlo. Tento fakt měl tedy za následek nárůst obecně prospěšných společností v druhé polovině 90. let. Nicméně ani tento krok nijak nepřispěl k nějakému výraznému „boomu“ u těchto organizací. Zatímco počet občanských sdružení se pohybuje v řádech desetitisíců, obecně prospěšné společnosti se pohybují v řádech stovek. Tento fakt je jistě zapříčiněn samotnou náročnější legislativou a podmínkami vzniku obecně prospěšných společností. Dalšími důvody může být i nejasné postavení těchto subjektů v systému občanského sektoru, kde není zcela jasno, o jaký typ právní osoby se jedná. Krom toho jsou obecně prospěšné společnosti často zaměňovány i s příspěvkovými organizacemi, neexistuje přímá odpovědnost mezi zakladatelem a tím, kdo v organizaci skutečně rozhoduje. Existuje celá řada důvodů, proč je tato forma

právnícké osoby nevyhovující, například ve srovnání s obchodní společností. Na druhou stranu je i řada důvodů, které hrají ve prospěch obecně prospěšných společností. Tím hlavním je samozřejmě nezaměnitelná funkce, ze které jasně vyplývá nutnost poskytovat veřejně prospěšné služby, čímž nelze tyto organizace zaměňovat s obchodními společnostmi, které takovou povinnost pochopitelně nemají. Navíc existují právní mechanismy, díky kterým lze upravit postavení a práva zakladatelů v praxi, samozřejmě v rozsahu povoleném zákonem. Další výhody jsou pak spojeny s možnostmi financování a napojení na občanský sektor, který může, i když ne vždy musí, být zárukou odpovědnosti k dodržování principů občanské společnosti.

Zajímavým údajem, který stojí za zmínku a do jisté míry podporuje základní hypotézu této práce, tedy že obecně prospěšné společnosti patří k těm subjektům, pro které by neměly veřejné finance tvořit hlavní skupinu příjmů, je závěr z výzkumu CVNS (CVNS, 2005), ze kterého vychází, že z celkového počtu 904 obecně prospěšných společností bylo podpořeno ze státního rozpočtu 227, což je v podstatě pouze 25 % všech obecně prospěšných společností. Dále z této studie vyplývá, že více jak 25 % obecně prospěšných společností provozuje doplňkovou činnost, u kterých výrazně převažuje oblast obchodu a zprostředkování služeb.

Nelze s jistotou říci, že obecně prospěšné společnosti jsou ideálním subjektem, ať již po legislativní či praktické stránce, nicméně v občanském sektoru mají i přes různé pochybnosti opodstatněné místo a jsou pro mnohé zakladatele v současném občanském sektoru nejpříjemnější formou právního subjektu.

2.3.2. Vymezení poskytovaných služeb

Zákon taxativně nevymezuje okruh možných poskytovaných služeb obecně prospěšných společností. Samotná obecná prospěšnost, veřejný zájem, či obecné blaho jsou pojmy, které se pohybují více či méně na filosofické a teoretické úrovni a existuje mnoho odlišných definic a vysvětlení. V praxi se tak v podstatě setkáváme s poskytováním obecně prospěšných služeb jak v oblasti sociální a zdravotní, vzdělávací, kulturní, tak i v oblasti vědy a výzkumu, poradenství apod. Z výsledků studie provedené roku 2005, týkající se ekonomické aktivity obecně prospěšných společností (CVNS, 2005), spadalo

více jak 17 % organizací do oblasti kultury a umění, více jak 16 % do oblasti vzdělávání a výzkum, 15 % do sociální péče a zajímavým údajem byly ještě registrované školy, které tvořily téměř 14 % všech sledovaných obecně prospěšných společností. Toto jsou jen vybrané kategorie ze zmiňované studie, které tvoří největší podíl jednotlivých oblastí, ve kterých obecně prospěšné společnosti působí. Celkově se studie opírá o upravenou mezinárodní klasifikaci neziskových organizací ICNPO, kde jsou jednotlivé kategorie či oblasti taxativně vypsány. Klasifikace ICNPO jednoduše definuje jednotlivé kategorie a podkategorie všech činností či oblastí, do kterých neziskové organizace nějakým způsobem zasahují, tak jak je možno vidět v příloze (příloha č. I).

O případné spornosti a rozporech, zda jde ještě o službu veřejně prospěšnou, rozhoduje soud. Navíc pro některé oblasti platí pro obecně prospěšné společnosti pravidla odborné způsobilosti. Je to pochopitelné, jelikož pro určitou oblast, jako je například lékařství, zdravotnictví, školství či sociální péče je nutno disponovat relevantními a kompetentními znalostmi v oboru. Tyto možné podmínky vzniku obecně prospěšných společností se pak úzce dotýkají příslušných právních předpisů. Příkladem je živnostenský zákon, školský zákon, zákon o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních apod.

S otázkou druhu poskytovaných služeb úzce souvisí téma samofinancování a ekonomické soběstačnosti, jelikož ne každá činnost se dá posuzovat stejným měřítkem a ne každá organizace má kapacitu pro rozšiřování aktivit, které by jí přinášely nějaké příjmy nebo ani neví, že může určité činnosti provozovat, s čímž se v praxi také lze často setkat. Zároveň je třeba respektovat i individuální potřeby a důvody zakladatelů jednotlivých organizací, kteří nemají potřeby nějakým způsobem rozšiřovat pole svých činností a zdrojů příjmů. Ačkoli bylo uvedeno, že zakladatelé mají omezený vliv na obecně prospěšné společnosti, jsou v mnohých případech tyto organizace úzce spojeny právě se svými zakladateli, kteří se mohou jmenovat do správní rady a významně podílet na financování těchto organizací. Nicméně právě absencí vlastnického vztahu zakladatele k organizaci jde o poněkud nevšední formu právnické osoby. Okruhu poskytovaných služeb, veřejně prospěšným činnostem, možným doplňkovým službám a činnostem, stejně tak jako definování podnikání v souvislosti s obecně prospěšnými společnostmi bude věnování větší pozornost v empirické části práce.

2.4. Příjmy NNO

Mezi klíčové otázky neziskových organizací patří získávání finanční zdrojů. Z tohoto pohledu se neziskové organizace stále berou jako protiklad podnikatelských subjektů, jejichž cílem je dosahování zisků, z čehož i jednoznačně vyplývá, kde tyto finance čerpají. U neziskových organizací je celá problematika financí poněkud složitější a odlišnější. Z obecného povědomí se neziskové organizace berou spíše jako „příítěž“ a závislé na pomoci druhých. O tomto faktu nelze do jisté míry pochybovat, jelikož stále převážná většina neziskových organizací funguje hlavně díky podpoře a dotacím od nejrůznějších donorů, přispěvatelů a fondů. Nicméně tvrdit, že neziskové organizace se při získávání těchto financí nechovají určitým způsobem tržně, by také nebylo zrovna pravdivé. Ve své podstatě se nestátní neziskové organizace stále více přibližují těm ziskovým. Jde o to, že správná strategie, jak peníze získat, musí také podléhat svým pravidlům a principům, které nejsou nijak odlišné od principů v tržním sektoru. Rozdíl je především v míře, do jaké si neziskové organizace zajišťují příjmy vlastním přičiněním. Otázka objemu financí je zcela mimo spojitost se způsobem jejich získávání, respektive samofinancováním. Řada neziskových organizací disponuje značnými finančními obnosy, mnohdy mnohem většími než většina obchodních společností. Tady je dobře vidět, že neziskové organizace nejsou a v podstatě ani nemohu být chápány jako subjekty, pro které jsou finance jen druhořadou záležitostí. Samozřejmě, že poslání těchto organizací by stále mělo odpovídat principům občanské společnosti, avšak stabilní fungování, které tyto principy zajistí, je na finanční stabilitě závislé.

Dalším významným faktem a rozdílem mezi neziskovými a ziskovými organizacemi je rozmanitost finančních zdrojů na straně NNO. Neziskové organizace mají poměrně širokou paletu voleb zdrojů, ze kterých mohou finance získávat. Právě díky dobré strategii a rozumnému plánování, samozřejmě i s přihlédnutím na sociální kapitál a řadu významných kontaktů či konexí, se tyto organizace mohou dostat k nemalým financím. Na tomto místě je zřejmé, že výběr vhodných zdrojů a směřování aktivit k jejich dosažení je závislé na mnoha dalších proměnných, jež se liší případ od případu. Každá organizace má rozdílné poslání a nároky, které mohou být výsledkem jak vnitřních, tak i vnějších faktorů. Záleží také na vnitřním uspořádání a řízení organizace. Organizace s profesionálnější personálem a zkušenostmi si dovolí „zaútočit“ na finance z těchto dosažitelných zdrojů,

jako jsou například evropské fondy, které jsou pro řadu menších organizací jen vzdáleným pojmem. Samozřejmě tu pak existují další možné cesty, jak se k těmto zdrojům dostat, nicméně nejde o přímou cestu, ale o způsoby přerozdělování těchto financí skrze jiné subjekty jako jsou státní správa, nadace apod. Toto možné řešení však vždy vede k určitým kompromisům, které se týkají velikosti dotací, možností jejich získávání, možností jejich využívání apod. Zde je také patrné, že nejen v tomto případě, ale i ve většině ostatních jsou peníze, které jdou směrem k neziskovým organizacím, určitým způsobem zatíženy. Zatíženy v tom smyslu, že je vždy omezena manipulace s těmito financemi. To je právě ta daň za získání peněz „ne-vlastníma rukama“. Tento pojem je nutno však opět chápat nikoli ve smyslu bez vlastního přičinění, ale ve smyslu ne – vlastní podnikatelskou nebo výdělečnou činností. Ono je naopak mnohdy daleko náročnější získávat, disponovat a obecně hospodařit např. s darovanými penězi, než s penězi, které si organizace vydělá sama. Neziskové organizace musí jít ve svých strategiích ještě dále než ziskové organizace. Je to celkem pochopitelné už z toho důvodu, že neziskový sektor neoplývá zrovna přebytkem financí, a proto musí vynaložit mnohem více úsilí k jejich dosahování. S tímto také úzce souvisí oblast odměn či placené práce, která je v neziskovém sektoru ve výrazném nepoměru ve srovnání se soukromým sektorem. Obecně se také předpokládá, že peníze, jež jsou za nějakým účelem poskytnuty neziskové organizaci, budou využity maximálně ve prospěch poslání dané organizace. To je pochopitelné, avšak není vždy zcela akceptováno, že pro uspokojování těchto cílů je třeba také zajistit dostatečné lidské zdroje a také je patřičně ohodnotit. Občanský sektor a neziskové organizace tak navíc musí čelit neopodstatněným kritikám ze strany veřejnosti a vynakládat část své práce na obhajobu samotné existence své organizace. Mělo by se obecně chápat, že ačkoli se jedná o organizaci, která má za cíl ušlechtilé cíle, nelze takovéto poslání podporovat výhradně dobrovolnými silami a bez patřičného ohodnocení, což by na kvalitě např. poskytovaných obecně prospěšných služeb také nepřidalo.

V následující části jsou popsány možné zdroje, možnosti jejich dosahování a s tím spojené možné výhody a nevýhody, jež se těchto zdrojů týkají. Nejde pouze o samotné zdroje, ve smyslu konkrétních institucí, jež mohou peníze poskytnout, ale částečně i o metody jejich dosahování. To lze dobře pochopit například u fundraisingu, jež je více obsáhlou strategií, jak oslovovat ony „zdroje“ a vlastníky finančních prostředků. Pro jednodušší orientaci v problematice se následně tedy dá mluvit o možných způsobech financování a zdrojích financí či příjmů nestátních neziskových organizací.

2.4.1. Granty a dotace

Granty a dotace představují ty finanční prostředky, které jsou určeny v rámci určitých programů a pravidel pro dané příjemce od konkrétních poskytovatelů. Jednotlivé dotace či granty podléhají specifickým podmínkám v souvislosti právě s jejich poskytovateli. Tyto podmínky se týkají především účelu, pro který jsou poskytovány. Ten se může lišit jak rozsahem, tak obsahem. Z tohoto důvodu se také zužuje či diverzifikuje okruh možných příjemců. Dalo by se říci, že pro celou řadu neziskových organizací je otázka psaní žádostí o granty otázkou samotné existence. Nejvíce se pak tato činnost dotýká těch organizací, pro které jsou dotace či granty jediným příjmem, jež zabezpečuje jejich fungování. Samotná oblast dotací s sebou nese další problémy, které souvisí jak s náročnou administrativou, tak i se samotnou procedurou a hospodařením. Míra těchto překážek opět souvisí s typem jednotlivých zdrojů, ze kterých dotace a granty plynou a okruhem podmínek, které musí žadatelé a zájemci o tyto finance naplnit. Oněch poskytovatelů příslušných grantů a dotací může být celá řada. Zpravidla jde o právnické osoby, které disponují příslušnými zdroji a mají sestaven určitý plán či program, skrz který tyto finance přerozdělují příjemcům a žadatelům. Ve stručnosti sem spadají, tedy do okruhu poskytovatelů, především státní správa a samospráva, nadační sektor, včetně zahraničních nadací, fondy EU, respektive veškeré poskytnuté dotace a globálních granty v rozsahu Evropské Unie a další okruh finančních mechanismů v rámci zahraniční spolupráce.

Veřejné rozpočty

Za nejrozšířenější zdroj financí pro neziskové organizace se stále považují veřejné finance. Ačkoli je snaha definovat nestátní neziskový, potažmo občanský, sektor jako autonomní a na státním aparátu nezávislý, v této oblasti se určité závislosti chtě nechtě nelze vyhnout. Neziskové organizace všeobecně mají dlouholetou historii ve vztahu ke státní sféře a ačkoli dochází k určitým změnám, které stále více zdůrazňují význam samostatnosti občanského sektoru, ještě dlouho se vzájemně tyto sektory, tedy občanský a veřejný, budou ovlivňovat. Nelze však ani říci, zda je tato závislost brána za negativní, jelikož do jisté míry může být tato závislost chápána spíš jako výhodná spolupráce založená na neformální smlouvě mezi občanským a veřejným sektorem. Důležitým bodem této spolupráce je nutnost překonat paternalistický přístup a dominanci právě veřejného

sektoru a především státu, jak tomu bylo v naší zemi před rokem 1989 a do jisté míry ještě v prvním období po listopadovém převratu, od kdy se stát teprve učí jednat a spolupracovat s občanským sektorem. To samozřejmě platí i pro občany, nikoli jen pro státní aparát a veřejný sektor jako takový.

Právě tou změnou, která se dá jednoznačně označit za pozitivní je, že ovlivňování se již stává otázkou nikoli jen jednostranného monologu, jak tomu bylo dříve, ale otázkou dialogu mezi oběma aktéry. Na tomto místě je možno definovat vztah mezi oběma sektory a oblastí poskytování veřejně prospěšných služeb na několika různých úrovních, tak jak je popsáno následovně:

- **Výlučné:** Kdy konkrétní službu nebo činnost provádí pouze jeden z aktérů, potažmo pouze neziskový sektor. Jedná se o ty služby, které jsou z pohledu státu vyhrazeny jen soukromé vůli aktérů občanské sektoru, jež mají vlastní zájem na jejich uspokojování.
- **Komplementární:** Kdy neziskové organizace doplňují činnosti státních orgánů a organizací veřejné správy. Jde o případy, kdy např. stát vytvoří určité podmínky pro vstup a spolupráci neziskových organizací, což má za následek lepší pokrytí celé oblasti.
- **Alternativní:** Nebo také jako konkurenční, kdy oba sektory zajišťují stejné aktivity a vytváří mezi sebou v podstatě konkurenční prostředí.
- **Rozvojové:** Jde o oblast, kde neziskové organizace jdou za hranice státního aparátu a vytváří vlastní oblast působnosti. Příkladem je vědecká činnost, kdy zájmem neziskových organizací je obecně rozvoj a posun v konkrétní problematice, která se dotýká sociálních problémů, vědy a výzkumu, nových technologií atd.

Výše jsou uvedeny možné způsoby chápání obou aktérů, kde není zcela jasné, kdo hraje v jaké oblasti dominantní roli. Stát jako veřejná sféra je pro neziskové organizace nejen zdrojem financí, ale také zdrojem dalších nástrojů a regulačních mechanismů, které občanský sektor ovlivňují. Za hlavní mechanismus či nástroj se považuje především

legislativní rámec. Ve stručnosti a ve zjednodušené podobě jde o veškeré normy a zákonem stanovená nařízení, která se úzce dotýkají občanského sektoru. Tyto normy pak souvisí s dalšími finančními nástroji. V této spojitosti se hovoří o zakotvení či institucionalizaci občanského, resp. českého občanského sektoru. Společně tak stát vytváří a vymezuje do určité míry pole, ve kterém se neziskové organizace pohybují, a zároveň zajišťuje a podporuje rozvoj tohoto sektoru finančními nástroji (Goulli, 2000).

V souvislosti se státem a financováním občanského sektoru a jeho organizací je nutno chápat veřejné finance jako součet státu i samosprávných jednotek. Veřejné finance jsou vyjádřením státní správy, stejně tak jako samosprávy. Z tohoto pohledu je tedy zřejmé, že veřejné rozpočty se z pohledu neziskových organizací také dosti liší. Navíc tato odlišnost se netýká pouze samotného mechanismu a struktury financí, ale také konkrétní oblasti, regionů, regionálních politik apod. Problematika financování z veřejných rozpočtů je mnohem obsáhlejší, než by se na první pohled zdálo. Právě reforma veřejné správy, která proběhla v České republice v nedávných letech, do jisté míry ovlivnila tok financí z veřejných rozpočtů. Co se týká státního rozpočtu, k nijak zásadním změnám nedošlo, nicméně na straně samosprávy se mají věci podstatně jinak. Je pouze v kompetenci jednotlivých krajů jako nejvyšších samosprávných celků, jakou cestou se v rámci dotační politiky budou ubírat. Rozdílnost mezi regiony a dotovanými oblastmi není jen kosmetickou záležitostí, ale skutečně lze mluvit o markantních rozdílech. Především např. v oblasti sociální sféry se dotace a objemy dotací při porovnání jednotlivých regionů liší v řádu i desítek procent.

Mluví-li se o vztahu mezi tokem veřejných financí a neziskovými organizacemi, je na místě uvádět souvislosti s dotační politikou. Státní dotační politika vůči NNO je uskutečňována zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů (rozpočtová pravidla) a poskytování jednotlivých dotací nestátním neziskovým organizacím ze státního rozpočtu příslušnými orgány státní správy se řídí zejména § 14 – 18 o rozpočtových pravidlech. Mimo to se poskytování dotací NNO dále řídí zásadami vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy, přijatými usnesením vlády ze dne 7. února 2001 č. 114. Dotační politiku lze chápat jako proces či souhrn nástrojů, jejichž cílem je přerozdělování financí, v tomto případě z veřejných rozpočtů, vůči subjektům, které v rámci tohoto procesu splňují dané požadavky. V souvislosti

s neziskovými organizacemi se také užívá pojem dotační politiky vůči NNO. Je dobré vědět, že existují určité postupy a klíče, podle kterých se rozdělování těchto financí řídí. V podstatě se jedná o rozpočtová pravidla a politické mechanismy, jež se řídí politickými, hospodářskými a dalšími pravidly, která podléhají zákonu o rozpočtových pravidlech. Významnou roli pro neziskové organizace hraje také Rada vlády pro nestátní neziskové organizace, která slouží jako poradní orgán vlády a spolupracuje s jednotlivými resorty při sestavování hlavních oblastí dotační politiky vůči NNO, a zároveň se podílí na vytváření rozborů o poskytnutých financích vůči NNO z vybraných veřejných rozpočtů. Mimo finance přerozdělované skrze dotační politiku existují ještě další výdaje ze státního rozpočtu směřující neziskovým organizacím. Jde o dotované oblasti vědy a výzkumu, veřejné zakázky apod. Hlavním zdrojem, či informačním systémem, který shromažďuje veškeré informace o poskytnutých dotacích ze státního rozpočtu je Centrální evidence dotací z rozpočtu – CEDR. Informační systém CEDR slouží jako podpůrný nástroj pro sledování, evidenci, vyhodnocení a kontrolu dotací poskytovaných ze státního rozpočtu. (CEDR, 2008)

Ze statistických dat a každoročně prováděných studií, které se zabývají rozbohem veřejných financí tak vyplývá, že veřejné rozpočty jsou i v České republice, stejně tak jako ve většině vyspělých západních zemích, dominantním zdrojem příjmů nestátních neziskových organizací. Z rozboru veřejných financí a hospodaření neziskových organizací lze zjistit, jaký podíl tyto finance tvoří na celkových příjmech neziskových organizací a jakým způsobem se dotační politika do budoucna vyvíjí. Příkladem takového srovnání je rok 2000, kdy dotace z veřejných rozpočtů tvořily cca. 40 % celkových příjmů NNO a kdy největším příjemcem byla občanská sdružení, cca. 77 %, dále účelová zařízení církví, cca. 15 % a obecně prospěšné společnosti s cca 6 %. Co se týká porovnání objemu poskytovaných financí, tak v roce 2000 činily celkové dotace z veřejných rozpočtu 3.1 mld. V roce 2006 bylo ze státního rozpočtu poskytnuto NNO celkem 5.5 mld. Kč. Největší objem dotací ze státního rozpočtu v roce 2006 NNO směřoval do oblastí "Rekreace, kultura" (1 646 mil. Kč, 30 %), "Sociální věci" (1 196 mil. Kč, 22 %) a "Všeobecné veřejné služby" (1 184 mil. Kč, 21 %). Dle jednotlivých forem právnických osob se poměr vůči předchozímu období také změnil. Největší podíl, téměř 70 % dotací směřoval občanským sdružením, dalších 20 % obecně prospěšným společnostem a 10% církevním právnickým osobám. Pouze necelé 1 % směřovalo nadačním subjektům. Ze státního rozpočtu bylo celkem podpořeno přes 4.500 subjektů (Rozbor, 2001, 2007).

Kromě státního rozpočtu bylo ještě rozděleno dalších 1.9 mld. skrze rozpočty krajů. Významným faktem je, že více jak 65 % dotací krajů směřovalo do oblasti sociálních věcí. Z dotací krajů bylo podpořeno více jak 6 900 subjektů, z toho více jak 5 500 občanských sdružení, 700 církevních právnických osob, 450 obecně prospěšných společností a 50 nadací a nadačních fondů. Z výše uváděných údajů lze vyčíst, že za rok 2006 bylo poskytnuto celkem přes 7mld. Kč NNO z veřejných rozpočtů a bylo podpořeno více jak 4 500 subjektů ze státního a 6 900 subjektů z krajských rozpočtů. Nutno ještě připomenout, že v rámci dotační politiky státu bylo NNO poskytnuto zhruba 55 % z celkových prostředků. Zbýlých 45 % prostředků bylo přerozděleno v rámci aktivní politiky zaměstnanosti, registrovaným základním, středním a vysokým školám, na výzkum a vývoj, na mezinárodní spolupráci v sociálním zabezpečení a na projekty kofinancované Evropskou unií a státním rozpočtem ČR (Rozbor, 2007).

Jen okrajově se znovu zmíním o faktech, která do jisté míry měla vliv na oblast dotování neziskových organizací v souvislosti s dotační politikou. Významným faktem byl především vznik krajů jako nejvyšších samostatně správních celků, kdy došlo k přenesení odpovědnosti směrem dolů, tedy v rámci decentralizace státní moci. Kraje tak nezávisle na státní dotační politice podporují občanský sektor dle lokálních priorit. Se vznikem krajů k 1.1. 2001 se tak očekávalo, že se sníží přímá podpora NNO ze strany státu a posílí se tak podpora občanského sektoru v rámci již zmiňované decentralizaci a celé reformy veřejné správy. Z těchto důvodů muselo být také upraveno sledování poskytovaných dotací z veřejných rozpočtů, kdy došlo k doplnění závěrečných zpráv a rozborů o dotace poskytované z rozpočtů krajů. Zároveň především z podnětu Rady vlády pro NNO dochází k zpřesňování metodiky získávání dat o poskytovaných dotacích z veřejných rozpočtů s důrazem i na efektivní přerozdělování skrze rozpočty krajů. Kromě zkvalitňování metodologie získaných dat je snahou Rady také zkvalitnit celý systém poskytování dotací z veřejných rozpočtů. Jde především o reakci na mnohdy nepřehledný systém jednotlivých dotačních programů, kde není zcela jasno, jaké jsou skutečné priority jednotlivých resortů a jednotlivých krajů. Z těchto důvodů vznikl v r. 2008 dokument, který má za cíl posuzovat systém udělování dotací nestátním neziskovým organizacím. Hlavními body tohoto dokumentu jsou zaměřeny na zhodnocení dosavadního systému, význam dotační politiky vůči NNO a rozbor získaných informací, týkajících se této problematiky.

Ze závěrů této zprávy vyplývá, že celková problematika poskytovaných dotací vůči NNO je mnohem rozsáhlejší, než se předběžně očekávalo. Rovněž došlo k prokázání kritik, které poukazují na nepřehlednost dosavadního systému dotačních programů. Přesto došlo k několika návrhům, díky kterým by do budoucna mělo dojít k transparentnějšímu sledování poskytovaných dotací vůči NNO jak ze státního, tak krajských rozpočtů. Rada se také zavázala k přípravě koncepce pro dotování nestátních neziskových organizací, kde si za prioritu klade maximalizovat transparentnost a přehlednost poskytovaných financí z veřejných rozpočtů. (Zpráva, 2008)

Pro zajímavost se dá ještě uvést porovnání rozsahu veřejných výdajů do občanského sektoru v rámci vyspělých evropských zemí. Ve srovnání s řadou vyspělých západních zemí v současnosti Česká republika překvapivě patří mezi slabší země. Slabší ve smyslu celkově menšího objemu výdajů směřujících do občanského sektoru. Zatímco Česká republika dotuje občanský sektor zhruba ze čtyřiceti procent, existují země jako Irsko, Belgie, Německo, kde podíl výdajů na občanský sektor činí mnohdy i více jak 60 %. (Vajdová, 2004)

Nadační příspěvky

Nadace a nadační fondy představují další zdroj financí pro ostatní subjekty neziskového sektoru. Nadace a nadační fondy mají v neziskovém sektoru specifické postavení, kdy jsou zároveň samostatným subjektem jak vyžadujícím, tak poskytujícím finanční prostředky. Hlavním posláním nadací je přerozdělování nadačních příspěvků nejrozličnějším subjektům, které splňují konkrétní požadavky stanovené příslušnou nadací. V rámci svých činností poskytují nadace tedy příspěvky v souladu s obecně prospěšným účelem, za kterým byly zřízeny. V současnosti nadační sektor tvoří zhruba 400 nadací a 900 nadačních fondů. Samotné sledování výdajů nadačního sektoru se potýká s určitými potížemi, především pak díky možnému systému rozděleného financování, vedení podvojného účetnictví a podílů na režijní náklady těchto subjektů. Nicméně i přesto je nadační sektor a jeho hospodaření průhlednější než například hospodaření občanských sdružení. To je dáno především přísnějšími právními úpravami, kterými se nadační subjekty řídí. Co se týká objemu přerozdělovaných financí, je více méně závislý na prostředcích, kterými nadace disponují. Známé a velké nadace přerozdělují ročně finanční prostředky v řádech milionů, menší,

většinou nadační fondy, v řádech statisiců i méně. Z výsledků ekonomického rozboru nadací a nadačních fondů (Rosenmayer, 2004) se zaměřením na nadace vzniklé do r. 2002 vyplynulo, že nadace vydávají průměrně přes 85 % všech výdajů na obecně prospěšné účely a zbylých 15 % na režii a správu. Celkově výdaje nadací tak v r. 2002 činily zhruba 1mld. Kč. Je tedy na místě přiznat nadačnímu sektoru důležitou roli při financování neziskového sektoru. Navíc pro mnoho občanských sdružení, která jsou cíleně zaměřena, představují mnohdy nadační příspěvky hlavní zdroj příjmů.

V prvním období polistopadové obnovy neziskového sektoru a občanské společnosti u nás měly na občanský sektor významný vliv zahraniční subjekty. Tato podpora pokračovala ve značné míře ještě v počátku druhé poloviny 90. let. Koncem 90. let však řada zahraničních „sponzorů“ odešla a český občanský sektor přišel o vcelku štědré finanční prostředky. Za významnou pro český občanský sektor se považuje Mottova nadace, která koncem roku 2003 ukončila svou činnost v České republice. Nicméně i dnes jsou zahraniční nadace aktivně zapojeny do podpory, spíše střednědobých a dlouhodobých projektů na území ČR. Významné jsou například nadace, jejichž snahami je rozvoj přeshraniční spolupráce, posílení vědy a výzkumu apod. Příkladem nadace, která u nás působí od počátku 90. let, je Open society fund (Forum, 2008).

Nadační investiční fond

Nadační investiční fond je svým způsobem institucionálně vyjádřená podpora nadačnímu sektoru. Byl vytvořen s cílem dát vzniknout silným nadacím, které by tak do budoucna byly schopny držet celý nadační sektor (Forum 2008). Celkem bylo z tohoto fondu podpořeno 73 nadací v celkové výši 1,3mld. Tato částka a její výše je však do jisté míry matoucí, jelikož samotné peníze byly nadacím rozděleny k posílení nadačního jmění, nikoli tedy na správu či následné přerozdělování. Nadace mohou s nadačním jměním nakládat způsobem, který jim zákon o nadacích dovoluje. Je tedy snahou zajistit trvalé a bezpečné příjmy plynoucí z tohoto jmění, k čemuž také přispívají možnosti změny věcné skladby, díky čemuž mohou nadace např. v rámci nadačního jmění pořídit nemovitost, která zajistí lepší finanční přínosy než finance na běžných účtech. Pro nadace je nadační jmění zákonem stanovená jistina, která přináší nadacím trvalé příjmy. Zákon tak stanoví, že minimální výše tohoto jmění u nadací nesmí být nižší než 500 tisíc. V souvislosti s rozdělením financí z NIF tak vyplývá, že snahou bylo podpořit spíše méně subjektů vyšší

částkou, aby se zajistily vyšší příjmy plynoucí z využívání tohoto jmění. Nepochybně jde o zdroj financí, který přispěl k nastartování nadačního sektoru, potažmo i občanského sektoru, vezmeme-li v potaz následné souvislosti mezi nadacemi jako poskytovateli grantů ostatním subjektům neziskového sektoru. Z tohoto důvodu je nutno uvést NIF jako jeden ze zdrojů příjmů organizací občanského sektoru, přestože jeho smysl byl jednorázový a jasně cílený.

Význam a důležitost Nadačního investičního fondu lze také doložit na číslech, která poukazují, kolik jednotlivé nadace, tedy ty, jež byly podpořeny z Nadačního investičního fondu, rozdělují nadačních příspěvků. Z údajů zveřejněných Forem dárců (Forum, 2008) vyplývá, že k roku 2006 tvořilo nadační jmění nadací podpořených z NIF cca. 3,2 mld. korun. Celkově sledované, převážně největší nadace se sídlem v Praze, rozdělily a rozdělují od sledovaného roku 2004 v průměru 350 milionů korun ročně a v roce 2006 rozdělili příjemci NIF ze všech dostupných finančních zdrojů celkem 9 018 nadačních příspěvků třetím subjektům.

Fondy EU

Od vstupu České republiky do Evropské unie, ale v podstatě již v předvstupním období, se neziskovému sektoru otevřel nový prostor pro čerpání financí. Peníze plynoucí z Evropské unie představují značný objem finančních prostředků, které jsou a budou rozdělovány v určitých periodických obdobích. Již před vstupem do EU došlo k silnému přílivu financí ze strany EU. Celková hodnota přímé pomoci pro Českou republiku (tedy v rámci předvstupních programů Phare, ISPA a Sapard) dosáhla počátkem roku 2004 výše 1, 8 mld. Eur, z čehož jistě nemalá část putovala také směrem k posílení občanského sektoru. V letech 2004 – 2006 došlo k velké „první“ vlně přerozdělování těchto financí plynoucích z EU. V současnosti probíhá již druhá vlna přerozdělování, která bude trvat v období 2007 – 2013. Zatímco první období bylo spíše zkouškou ohněm pro neziskové, ale i ostatní subjekty ČR, dá se předpokládat, že čerpání financí z EU by se mělo podstatně zjednodušit v období následujícím. Z hlediska možností čerpání financí z EU Česká republika vstoupila do klíčového období, ve kterém si bude moci sáhnout až na 747 mld. Kč, což je výrazněji více než v předchozím období. Vzhledem k získaným zkušenostem a lepší orientaci v evropském prostředí by měl celý proces přinést výraznější užitek a to

i pro neziskový sektor. Pochopení rozdělování financí skrze instituce EU je poměrně složitá záležitost, která s sebou nese mnoho dalších problémů (Neziskovky, 2008).

V rámci neziskového sektoru je více možností, jak se k těmto financím dostat. Přesto však zatím více platí, že přímá cesta k těmto financím je většinou organizací uzavřena, jelikož finance z EU podléhaly a stále podléhají mnohem přísnějším směrnici a pravidlům, jako je např. povinnost spolufinancování, než peníze z našich veřejných rozpočtů. Náročná administrativa a grantová pravidla odrazují drobné neziskové organizace od těchto zdrojů. Z toho plyne, že v uplynulých obdobích se o tyto finance ucházely především velké neziskové organizace a hlavně pak velké nadace, které získaly požadované prostředky pro následné rozdělování. V rámci evropských financí existuje více zdrojů, fondů, ze kterých lze čerpat. Jednotlivé zdroje jsou pak zaměřeny konkrétním směrem, dělí se do příslušných oblastí a rámcových programů.

V rámci EU a evropských fondů tedy existují určité priority, které si EU klade za klíčové. Jde především o rozvoj zaostalých regionů, posilování sociální soudržnosti apod. Tyto jednotlivé cíle jsou pak na úrovni ČR zapracovány do rozvojových plánů, ze kterých se následně odvozují jednotlivé operační programy. Kromě strukturálních fondů, jako např. Evropský sociální fond, Evropský fond regionálního rozvoje a Fondu soudržnosti, které právě tyto cíle iniciují, existují další projekty či iniciativy ze strany EU, díky nimž se k nám mohou přelít evropské finance. V předvstupním období tak např. pro neziskový sektor sehrál významnou roli program Phare, dále EQUAL, INTERREG. Operační nebo také dotační programy jsou obecně rozděleny na tematické, které jsou platné pro celou ČR a tzv. regionální, jež spadají do kompetence jednotlivých regionů, které mají odlišné priority. Toto je také podstatný rozdíl mezi současným a předchozím obdobím, ve kterém převažovalo rozdělování skrze příslušná ministerstva.

Pro neziskové organizace však výzvy jednotlivých operačních programů, ať již regionálních nebo v režii příslušných ministerstev, nepředstavují jediné možnosti kontaktu s financemi z EU. Existují ještě tzv. globální granty, které jsou vypisovány právě těm zájemcům, kteří nejsou schopni přímo dosáhnout na finance z evropských fondů. Další možností, jak žádat o finance plynoucí z EU, je využít možnosti místních organizací, které tyto finance přerozdělují. Jde konkrétně o nadace, které získaly finanční prostředky z EU a samy iniciují jednotlivé výzvy a stanovují oblasti, do kterých hodlají svou finanční podporu směřovat. Příkladem jsou operační programy Nadace rozvoje občanské

společnosti. Ještě za zmínku stojí uvést fakt, který je pro neziskové organizace a získávání financí z nejrůznějších grantů a fondů důležitý. Jsou známy různé formy a způsoby dotování a jejich následné využívání. Smyslem většiny evropských dotací není jen pouhé dotování jednotlivých oblastí, ale také důrazné tlačení směrem k principům participace. Z těchto důvodů je nutné pochopit, že většina těchto financí je na tomto principu založena a výše dotací se jen výjimečně pohybuje na hranici sta procent. U běžných projektů podporovaných ze strukturálních fondů platila finanční podpora ve výši 70 % nákladů na projekt. Zbytek musely organizace pokrýt z vlastních zdrojů nebo za přispění státních dotací. Pravidla výše dotací a míry spolufinancování jsou u jednotlivých výzev rovněž konkrétně popsána. Nicméně existují i granty, které pokrývají projekty v plné míře. V tomto místě je tedy vidět jeden z možných problémů, který může být mnohdy pro neziskové organizace překážkou, nejsou-li schopné zajistit onen požadovaný podíl na spolufinancování projektů. Navíc o problémech jako dodržování přesného využívání financí, časové prodlení a neefektivní průběh financování, administrativní nepřehlednost apod. není třeba ani mluvit. Je tedy zřejmé, že v případě neziskových organizací a evropských financí je stále třeba spoléhat se více na veřejnou sféru, skrze kterou se tyto finance následně redistribuují. Z toho vyplývá, že dobrá spolupráce a komunikace na úrovni státu, samosprávy a neziskových organizací je pro efektivní využívání evropských peněz velice důležitá.

Norské fondy

Kromě fondů EU jsou pro období 2004-2009 významné další finanční zdroje, plynoucí nikoli však z Evropské unie, ale od tří evropských zemí, Norska, Lichtenštejnska a Islandu, které členy EU nejsou. Do roku 2009 si tak obce, města či nevládní neziskové organizace mohou přijít celkem na 106 milionů eur z těchto fondů. Cílem těchto fondů je zejména podpořit projekty, které není možné pokrýt z jiných finančních zdrojů EU nebo z národních prostředků. Zároveň je v rámci Norských fondů vytyčeno několik priorit, které jsou pro rozdělování financí z těchto fondů sledovány. V tomto případě se jedná opět o zdroj financí, jež je určený nejen občanskému sektoru, podobně jako je tomu u fondů EU, ale celkovému rozvoji sledovaných priorit pro Českou republiku, jako například rozvoj kulturního dědictví, ochrana přírody včetně čištění odpadních vod, vzdělávání pracovníků regionální správy, prevence drogových závislostí atd. Projekty mohou podávat instituce veřejné správy, neziskové organizace, soukromé podniky nebo univerzity. Stejně

tak, jak je tomu u fondů z EU, je i u Norských fondů nutná míra spoluúčasti. Míra spolufinancování závisí na zdroji spolufinancování. Pokud jsou jím veřejné rozpočty, je míra grantu 85 % oprávněných nákladů projektu. Pokud je spolufinancování zajištěno ze soukromých zdrojů, může být grant max. 60 % oprávněných nákladů projektu (MFCR, 2008)

Evropské finance představují, alespoň pro následující období 2007-2013, obrovskou příležitost pro rozvoj a posílení neziskového sektoru. I s přihlédnutím k prognózám o jednodušším a výhodnějším čerpání v tomto období se předpokládá další nárůst nejrůznějších projektů z řad neziskových organizací. Podstatně se mají zjednodušit jak procedurální záležitosti, tak i např. spolupráce při spolufinancování a celková podpora neziskových organizací, jak proklamuje Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. Pro občanský sektor tak již současné období může být přínosem jak co do kvality, tak i do kvantity. Otázkou však zůstává, zda po tomto štědrém období nedojde naopak k poklesu a oslabení občanského sektoru. Právě z těchto důvodů se nelze na evropské peníze do budoucna stoprocentně spoléhat a je nutné zaměřit se také na další možné způsoby, jak zajistit svou existenci do budoucna.

2.4.2. Dárcovství

Druhou významnou skupinu zdrojů financí neziskových organizací představují dary a dárcovství jako proces jejich distribuce. Darování je tedy právní úkon, kterým dárcem „něco“ bezúplatně přenechává nebo slibuje přenechat obdarovanému. Dar může mít podobu peněz, ostatních věcí movitých, nemovitostí, práv apod. Předmět daru není právními předpisy striktně vymezen. (CVNS, 2005). Tento právní úkon s sebou pro dárcem, ale i příjemce nese určité výhody, které jsou vymezeny v zákonech o dani z příjmu a dani darovací.

Pokud chtějí firmy přispět na činnost neziskové organizace, mohou si odečíst svůj dar z daňového základu až do výše 5 %, jednotlivci do výše 10 %. Z toho tedy vyplývá, že dárcem může být jak fyzická, tak i právnická osoba. Forma daru není, jak bylo výše uvedeno, taxativně vymezena a v současné době nabývá mnoha alternativních podob. Níže jsou pro přehled odděleně vymezeny formy dárcovství.

Individuální dárcovství

Individuální dárcovství je, jak vyplývá z mnoha studií, především otázkou společenskou. Záleží na zvyklostech, tradicích dané společnosti a kulturních odlišnostech, do jaké míry daná společnost podporuje individuální dárcovství. V našem prostředí je povědomí o darech spíše spojeno s firemním dárcovstvím a veřejnými sbírkami. Individuální dary jsou spíše výjimkami a lidé ani téměř nevěnují možnostem odpočtů daňového základu za přispění darem pozornost. Je otázkou, co je pro většinu lidí výhodnější. Otázka individuálního dárcovství byla mimo jiné také hlavní otázkou 9. ročníku kampaně „30 dní neziskového sektoru“ v roce 2006. (ICNO, 2006). Z kampaně byly prezentovány poznatky o nedostatečné informovanosti veřejnosti o možnostech a výhodách plynoucích z individuálního dárcovství. Je zřejmé, že postupem času však individuální dárcovství narůstá. Jde právě o možnosti nových způsobů darování. Tím významným případem jsou například dárcovské textové zprávy DMS, jež využívají snadno dostupných komunikačních technologií k rychlému a efektivnímu přesunu finančních prostředků mezi dárcem a příjemcem. S otázkou darování pochopitelně souvisí i způsoby aktivace veřejnosti. Stále častější jsou vyvolávané akce, jež jsou spojeny s konkrétní problematikou, kampaní nebo živelnou katastrofou. Právě v těchto, často i uměle vyvolaných případech je aktivita dárcovství nejčastější. Pro řadu neziskových organizací je možnost vytváření těchto nástrojů a kampaní zajímavým zdrojem příjmů. Částečně je zde možno vidět i jisté prolínání mezi vlastní činností neziskových organizací a touto formou dárcovství. Nicméně souvislost je nutno chápat jen jako vlastní vynaloženou aktivitu, kampaň či nápad, který přinese např. skrze elektronická média určité finanční prostředky. Ačkoli se problematika darování zdá poměrně jednoduchá, není možné ji brát z pohledu neziskových organizací na lehkou váhu.

Celý proces dárcovství vychází z hlubokých filantropických idejí a je stavěn na budování důvěry mezi dárcem a příjemcem, což platí i pro celý občanský sektor, který je na tyto otázky v souvislosti s veřejným míněním dost citlivý. (CVNS, 2005). Podobným, nicméně poměrně významnějším zdrojem financí pro neziskové organizace v souvislosti s individuálním dárcovstvím jsou donoři. Donoři ve smyslu mecenášů, tedy osob, které jsou jako individua sama silným finančním zdrojem pro konkrétní organizace. Získávání

a spolupráce s takovou osobou může být, a v realitě také mnohdy je, podstatným faktorem pro vznik či fungování neziskové organizace.

Firemní dárcovství

Firemní dárcovství nebo také často používaný pojem firemní filantropie představují vyjádření podpory podnikatelských subjektů vůči podporovaným subjektům, v tomto případě neziskovému sektoru. Firemní filantropie není jen pouhé darování peněz. Možností jak přispět dalším subjektům existuje celá řada. Firma může podpořit neziskové organizace nebo jejich projekty nejen finančními prostředky, ale i poskytnutím poradenství, dobrovolníků a podobně. Tím, že firma např. zapůjčí neziskové organizaci experty a konzultanty, může značně snížit její náklady na pracovní sílu, čímž se dá do jisté míry také hovořit o příjmech organizace, ve smyslu ne – vynaložených nákladů, díky kterým zůstanou finanční prostředky nedotčeny. To samé pak platí pro všechny ostatní, nepeněžní dary (Fórum, 2004).

Firemní dárcovství je pro podniky výhodné z několika různých důvodů. Krom samotných daňových úlev je otázkou dobrého jména podniku také velice důležitým aspektem. Z tohoto důvodu si firmy vyhledávají nikoli podporovatelné subjekty, ale v podstatě partnery. Je otázkou, do jaké míry jde ze strany podniků o strategický tah nebo skutečnou filantropii. Na druhou stranu je pro neziskové organizace přínosné obojí. Zpravidla se v našem prostředí proces firemního dárcovství na profesionální úrovni dotýká jen malého počtu především velkých organizací. Procesy dárcovství jsou v těchto firmách samostatnou složkou a do jisté míry jde o samostatnou „politiku“ v rámci těchto organizací. Pro malé a střední podniky firemní dárcovství není ničím zvlášť významným, přestože drobných dárců také stále přibývá. Hlavním zájmem kromě získávání prostředků je a mělo by být pro celou občanskou společnost přimět firmy ke společenské odpovědnosti. Společensky odpovědné firmy se chovají tak, aby svým působením přejala principy sociální ekonomiky. Jde o to, aby firmy přemýšlely víc než jen o maximalizaci zisku také o působení v oblasti společenských témat a problémů. Firmy, které se takto chovají, tak nejenže dotují organizace občanského sektoru, ale i spolupracují při řešení společenských problémů a mají zájem o rozvoj regionů, komunit a občanské společnosti vůbec.

Sponzoring

Přestože se na první pohled a především v očích veřejnosti může jednat o podobný termín jako je dárcovství, opak je pravdou. Sponzoring je nutno chápat jako službu, kterou např. nezisková organizace poskytuje sponzorovi. Sponzoring se jako takový pak řídí zákonem č. 138/2002 Sb., o regulaci reklamy, kde sponzorováním se rozumí příspěvek poskytnutý s cílem podporovat výrobu nebo prodej zboží, poskytování služeb nebo jiné výkony sponzora. Sponzorem se rozumí právnická nebo fyzická osoba, která takový příspěvek k tomuto účelu poskytne. Ve smyslu smlouvy mezi oběma stranami pak jde o vztah na základě nikoli darovací smlouvy, ale na základě smlouvy nepojmenované. Dárce tak na rozdíl od sponzora dává neziskové organizaci najevo, že podporuje její činnost i bez ohledu na další možné výhody pro firmu. V případě sponzorování je příspěvek chápán jako platba za protislужbu. Sponzorování má tedy poněkud jiný charakter a dopad na neziskový sektor, jelikož se nejedná o vyjádření podpory neziskové organizaci, ale jde čistě o kalkulaci ze strany sponzora. Sponzorování je záměrně zařazeno společně s dárcovstvím, jelikož se oba termíny často zaměňují a je na místě oba odlišně definovat a pochopit.

Z pohledu neziskových organizací jsou dary cenným zdrojem příjmů, nejen finančních, ale i věcných a nehmotných. V případě darů, jsou-li určeny pro naplnění cílů a poslání neziskových organizací, mohou tyto organizace uplatnit osvobození od daně darovací na základě zákona č. 357/1992 Sb. § 20. Pro občanská sdružení jsou účely, na které mohou být dary využity, taxativně vymezeny. V případě sponzorských příspěvků se tyto příjmy považují za příjmy z reklamy a nelze na ně uplatnit žádné osvobození.

Veřejné sbírky

Mezi oblast darů a dárcovství spadají do jisté míry i veřejné sbírky. Veřejnou sbírkou se podle zákona č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách rozumí získávání a shromažďování dobrovolných peněžitých příspěvků od předem neurčeného okruhu přispěvatelů pro předem stanovený veřejně prospěšný účel. Neziskové organizace jako právnické osoby způsobilé pořádat tyto sbírky mohou dle tohoto zákona volit několik možných forem sbírek. Jedná se o shromažďování příspěvků na bankovní účet, dárcovské SMS, veřejné sbírkové akce, prodej předmětů v rámci sbírky, prodej vstupenek či pronájem telefonní

linky za účelem sbírky. V tomto případě jsou dárci jak fyzické, tak i právnické osoby. Vzorným příkladem veřejné sbírky se širším záběrem může být například celostátní sbírková akce pořádaná Nadací rozvoje občanské společnosti v rámci projektu Pomozte dětem. Veřejné sbírky představují významný zdroj financí, který může poměrně rychle reagovat na konkrétní společenské události a i za přispění nových možností, především internetu a dárcovských DMS, roste objem takto získávaných finančních prostředků.

2.4.3. Samofinancování

Třetí významnou oblastí možných zdrojů neziskových organizací kromě dotací a darů je samofinancování. Spadají sem jak vlastní výkony organizací, tak i např. příjmy plynoucí z hmotného či nehmotného majetku a investic. Otázce samofinancování, respektive vlastním zdrojům financí nebo podnikatelské činnosti neziskových organizací bude věnována následující kapitola, stejně tak jako podstatná část v empirické části této práce, kde bude tato problematika podrobněji definována a upřesněna pro účely této práce.

Výše uváděné zdroje patří mezi nejčastější příjmy organizací, nicméně v rámci své působnosti mohou získávat ještě další příjmy, které jdou napříč všemi kategoriemi nebo naopak nespádají ani do jedné z nich.. Jedná se tak například o členské poplatky, příjmy z pronájmů, reklamy atd.

2.4.4. Fundraising

Ještě jeden pojem je úzce spojený s financováním neziskových organizací. Jde o fundraising jako metodu získávání financí, která jde napříč a skrze všechny výše uvedené zdroje příjmů neziskových organizací. Možná se zdá, že se zde na jednom místě míchají zcela odlišné pojmy, jako jsou zdroje příjmů a fundraising. Nicméně opak je pravdou. Jde do jisté míry o strategii získávání peněz a činnost, která má zajišťovat finanční stabilitu organizací. Z těchto důvodů se často pojem fundraisingu spojuje s finančním řízením organizací, zdroji financí či příjmů neziskových organizací. Čím lépe bude tato strategie propracovaná, tím lépe a snáze může organizace celkově plánovat své činnosti a hospodaření. Obecně je tedy fundraising metodou získávání finančních prostředků. Nejde však o pouhé shánění financí, ale také o vhodnou komunikaci a navazování kontaktů mezi těmi, kdo peníze mají a těmi, kdo peníze potřebují. Za hlavní poslání fundraisingu,

potazmo fundraisera, jako osoby, která se touto činností zabývá, je správná orientace v prostředí, které právě všemožnými financemi disponuje (Econnet, 2008).

Fundraising shrnuje všechny výše uvedené zdroje finančních prostředků a pokrývá celou oblast jejich získávání v rámci občanského sektoru. Procesy získávání financí jsou spojeny jak s uměním nalézt a oslovit např. vhodné dáorce, tak i umět uspořádat sbírkové akce apod. V této souvislosti se dá za činnosti fundraisingu skutečně označit jakákoli aktivita, díky níž se do organizace přinesou finanční prostředky. Zde lze vidět opět souvislost mezi samofinancováním a fundraisingem, kterou lze považovat za důležitou. Mimo jiné do oblasti fundraisingu spadá i oblast dobrovolnictví, která má rovněž významný ekonomický dopad na organizaci. Dobrovolníci poskytují neplacenou práci, kterou výrazně snižují možné náklady organizace. Zde je dobře vidět, že nejen tedy finanční prostředky ovlivňují hospodaření organizace, ale také veškeré formy nepeněžních darů, neplacených služeb, podpory při vzdělávání a již výše zmiňovaní dobrovolníci. Každý z těchto faktorů má ve své podstatě dopad na získávání a disponování s finančními prostředky organizace. Snížení nákladů a zajištění více zdrojů příjmů, tedy i zajištění veškerých možných služeb a pomoci od dalších organizací, umožňuje plynulé fungování organizací do budoucna.

Je důležité, že existuje dostatek různých způsobů, jak a odkud finance čerpat. Každá z možností má svá pro i proti. Stále dominantní roli v občanském sektoru představují veřejné finance a dotace z veřejných rozpočtů. I zde existuje dilema, které souvisí se vztahem stát – občanský sektor. Na jedné straně lze chápat finanční podporu z veřejných rozpočtů jako výraz sounáležitosti s občanským sektorem, na straně druhé však jako „nechtěnou“ závislost, která z této podpory vyplývá. Přesto však např. v porovnání s jinými vyspělými zeměmi je český občanský sektor na těchto financích méně závislý. Za významné se dá zmínit i rostoucí míra dárcovství jak firemního, tak především soukromého. K tomu zajisté přispívají jednodušší formy a možnosti rychlého a efektivního poskytování darů, především díky využívání nových technologií a také stále lépe organizované kampaně, které jsou cíleně zaměřeny na konkrétní skupiny obyvatel. Možná že jde celkově o rozvoj občanské společnosti a nárůst filantropie, nicméně to není otázkou této práce a ani není téměř možné nějakým způsobem tento jev efektivně zmapovat.

Příjmy neziskových organizací jsou a stále budou klíčovým problémem, který bude sehrávat v životě organizací významnou roli. Otázky financí se dotýkají jak malých, tak i velkých a známých neziskových organizací. Příslibem pro následující období se zdají být peníze plynoucí z fondů EU, na druhou stranu zde opět vzniká otázka, co bude, až toto období skončí. Každá organizace se může, právě i např. díky rozvinutému fundraisingu, ucházet o peníze jak z EU, tak ze státního a veřejných rozpočtů, soukromých i firemních dárců nebo zajistit příjmy jinými činnostmi, pokud to zákon umožňuje. Pro některé organizace se může zdát výhodnější, pokud mají jeden stálý neměnný zdroj, pro jiné je naopak podstatná diverzita zdrojů a vyhledávání stále nových možností jak rozšiřovat své činnosti a osobně růst. Záleží rovněž na míře organizovanosti a promyšlenosti jednotlivých strategií konkrétních organizací. Neméně důležitou roli hraje pochopitelně i legislativní rámec, který přímo některé možnosti získávání financí nepovoluje. Zde se opět naráží na možné samofinancování a ono dilematické podnikání, které se často dostává do povědomí i v souvislosti s občanským sektorem.

2.5. Samofinancování NNO

Již několikrát padla zmínka o tom, že důležitým zdrojem pro neziskové organizace mohou být i příjmy získané vlastní aktivitou. Přestože se často neziskové organizace samotné vyhýbají podnikatelské a ekonomické terminologii, není třeba obávat se použití termínu „podnikání“, jelikož ve své podstatě o formu podnikání jde. Navíc, pokud organizace vykonávají vedlejší, doplňkovou činnost, ke které je potřeba živnostenského oprávnění, jde o podnikání v pravém slova smyslu. Důležité je umět rozlišit mezi podnikáním a výdělečnou činností. Těmto otázkám bude věnována větší pozornost v empirické části práce. V následující části budou vyjmenovány určité výhody a úskalí samofinancování neziskových organizací. Je třeba pochopit, že každá pozitivní myšlenka a snaha otevřít organizaci novým možnostem s sebou zároveň nese nějaké riziko. Faktem je, že přechod či posun směrem k tržní organizaci může změnit nejen pohled na organizaci z vnějšku, ale zároveň může dojít i ke změnám uvnitř organizace samotné. Příkladem jsou organizace, které např. najímají ke svému řízení specialisty vzdělané v oblasti řízení a marketingu, jež mají do organizace přinést prvek profesionality. Je otázkou, do jaké míry tento „profesionál“ ovlivní chod a celkový obraz takové organizace. Existují i případy,

kdy změna a posun k profesionálnějšímu vedení organizace neměly právě pozitivní ohlasy jak ze strany zaměstnanců, tak i ze strany vnějšího okolí. Proto je třeba důkladně zhodnotit, co všechno je při přechodu na podnikatelskou aktivitu nutné. Nicméně otázka změny řízení a managementu organizace nemusí vždy souviset jen s otázkami samofinancování. Dá se předpokládat, že zkušený manager lépe dokáže využívat a koordinovat peníze a finanční prostředky plynoucí např. z evropských fondů, dotací a grantů. Otázka samofinancování v oblasti neziskových organizací je v podstatě jakousi volbou navíc, kdy je nutno pochopit, kdy ještě je podnikatelská činnost v souladu s posláním organizace nebo lépe řečeno, do jaké míry jde o rozšířenou hlavní činnost skrze tuto aktivitu. Vše, jak bylo řečeno v úvodu o možnostech hospodaření neziskových organizací, zůstává platné i v této části beze změny.

Základní myšlenkou samofinancování je rozšířit pole příjmů dané organizace. Přesto však platí, že podnikání neziskových organizací by nemělo v žádném případě být bráno a chápáno za hlavní poslání organizace. Jde pouze o to pochopit a uvědomit si, že neziskové organizace nejsou jen dobročinnými organizacemi, které přežívají z pomoci druhých. Existují rovněž různé pohledy na samofinancování neziskových organizací. První chápe možnosti ryze pozitivně, s přihlédnutím na možné výhody, jež těmto organizacím z jejich statutu plynou. Druhý pohled naopak vidí možnosti podnikání neziskových organizací podstatně ztížené, a to právě díky nedostatečným zkušenostem a určitému „handicapu“ v podnikatelské oblasti vůči běžným podnikatelským subjektům. Kromě těchto dvou hledisek lze uvést ještě jeden aspekt, který na podnikání neziskových organizací pohlíží z trošku odlišného úhlu. Jde o to, že možnosti čerpání financí z nejrůznějších zdrojů a aktuálně i evropských fondů mohou organizace oddálit od jejich primárních cílů, což, laicky řečeno, poněkud diskredituje samotné poslání neziskových organizací. To má za následek, že takové organizace se mohou ve snaze získání finančních prostředků vzdát svého původního poslání a jejich snažení se přemění pouze v „hon“ na evropské peníze či jiné prostředky z nejrůznějších fondů. To je také jeden z důvodů, proč se neziskové organizace nepouští do vlastní ekonomické aktivity, jelikož jednoduše nemají dostatek sil nebo potenciálu pro realizaci takové aktivity. Zastánci sociálního podnikání pochopitelně stojí na straně samofinancování, které tak přispívá do jisté míry celkově větší soběstačnosti, nejen tedy po té ekonomické stránce. Je zřejmé, že teorie, ale i praxe v oblasti samofinancování má svá pozitiva, stejně tak jako řadu negativních dopadů na neziskové organizace, potažmo občanský sektor jako celek (Němeček, 2006, 2007).

2.5.1. Pozitiva samofinancování

Kromě samotného faktu a rčení „čím více, tím lépe“ existuje celá řada důvodů, proč označit možnosti samofinancování v neziskovém sektoru za výhodné. Pozitivní faktory se dají stručně rozdělit do dvou kategorií. V první kategorii jsou zahrnuty ekonomické faktory, které zohledňují veškeré možné ekonomické dopady na fungování organizace. Druhá kategorie pak zahrnuje ty faktory, jež lze označit za druhotné, či psychologické. Ty mají dopad na samotné zaměstnance, pohled na organizaci očima veřejnosti a jiných právnických subjektů. Jednotlivá hlediska, zahrnující obě výše uváděné kategorie, jsou popsána v následující části.

Větší soběstačnost

Pro neziskové organizace je finanční soběstačnost velmi podstatným prvkem pro zajištění fungování. Ta dále přispívá k celkově vyšší soběstačnosti organizace samotné. Čím více je organizace závislá na „nejistých zdrojích“, tím větší je potenciaální riziko spojené s existenčními problémy. Je známé, že v neziskovém sektoru se často organizace musí rozhodovat, zda ukončí svou existenci, či zda se bude muset z finančních důvodů odklonit od svého původního poslání. Vlastními příjmy si organizace zajistí stabilní pozici a může tak lépe plánovat svou budoucí existenci. Samozřejmě je nutno připomenout, že vlastní příjmy nejsou spojeny s existenčními riziky. Už vůbec nelze chápat vlastní příjmy jako snadno dostupné, jelikož v tomto případě se organizace potýkají s daleko větší konkurencí. Jedná-li se však o fungující organizaci, která již zaujala své místo na trhu a umí se v konkurenci prosadit, pak je tento zdroj příjmů jednoznačně stabilizujícím prvkem.

Flexibilita financí

Pro pochopení tohoto hlediska stačí zdůraznit fakt, že peníze, které organizace vydělá „vlastními rukama“, nepodléhají různým omezením, jež se vztahují např. na účelově poskytnuté dotace z nejrůznějších fondů a zdrojů. Nad vlastními financemi má subjekt větší kontrolu a může s nimi libovolně, samozřejmě v rámci legislativních možností, disponovat. Dále se také eliminuje určité riziko spojené s posláním organizace, kdy není možno využít peníze vlastním způsobem, který by organizaci mnohem lépe vyhovoval.

Plynulejší tok financí

Jakýkoli další zdroj příjmů představuje pro organizaci usnadnění v rámci celkového hospodaření. Pokud je např. organizace financována z více zdrojů, může být právě vlastní příjem stabilizačním prvkem v případě nejrůznějších zpoždění dotací, což není v praxi nijakou zvláštností. Mnoho organizací ani nemusí produkovat nadměru zboží a služeb pro získání vlastních financí, ale právě pro nečekané případy je dobré mít nějakou rezervu, kterou se nečekaná událost může pokrýt.

Administrační faktor

Další výhodou vlastních příjmů je celkové usnadnění administrace těchto prostředků. Je častým případem, kdy vyřizování dokumentace ohledně financí plynoucích např. z evropských fondů zabírá organizaci mnohem více času než hlavní činnost organizace samotné. To na sebe také nabaluje další problémy s najímáním odborníků na konkrétní projektovou problematiku, což může být pro menší organizace rovněž ekonomicky nevýhodné. Opakem jsou vlastní příjmy, na které se vztahují jen omezené stanovené příslušnými právními úpravami.

Dopad na vnější prostředí

Stabilita a celková schopnost organizací působit soběstačným dojmem může působit pozitivně na své okolí. Jde např. i o ovlivnění potenciálních donorů, pro které se tyto organizace mohou zdát přitažlivějšími. Souhrn všech pozitivních vlivů v rámci organizace celkově vytváří lepší obraz o celé organizaci. A to jak v očích jejího okolí, tak v očích veřejnosti jako takové. Dobré jméno organizace je určitě jedním z důležitých faktorů, který má mnohem silnější dopady na fungování celé organizace než se může na první pohled zdát. Navíc, u neziskových organizací je právě dobrá pověst jedním z důležitých faktorů celé jejich existence. Na druhou stranu se lze, právě i díky zavádění vlastních podnikatelských aktivit, setkat i s negativními ohlasy. Přesto záměrně uvádím tento faktor do pozitiv, jelikož pohled na vlastní příjmy neziskových organizací dostává i díky trendům sociální ekonomiky v současnosti více pozitivní náboj.

Dopad na vnitřní prostředí

Jde o celkový pozitivní dopad na vnitřní chod organizace a především na její zaměstnance. Díky vlastním příjmům se organizace ujistí, že je schopná obstát i bez cizí podpory. Krom toho se i částečně eliminuje řada stresujících faktorů, které jsou spojeny s vyšší odpovědností za svěřené peníze, jež musí být využity určitým způsobem, v určitém časovém termínu a za předem stanovených podmínek. Pokud toto riziko v dané organizaci není, zaměstnanci se více mohou soustředit na plnění poslání organizace než na starosti ohledně administrace a shánění financí pro další přežití.

Rozvoj kvality občanského sektoru

Ještě jeden pozitivní vliv se naskytá v souvislosti se zaváděním podnikatelských aktivit do neziskových organizací. Jedná se o několikrát zmiňované dilema mezi profesionalitou, jež je ovlivněna hospodářskými zvyklostmi, a oním „solidárnem“, jež je neziskovým organizacím vlastní. V těchto souvislostech se vlastní aktivita a podnikání neziskových organizací bere jako prvek, který má pozitivní dopad na občanský sektor. Tím, že se organizace více přibližují konkurenčnímu prostředí, dochází pochopitelně k nárůstu požadavků na kvalitu např. poskytovaných služeb. Dokonce i nový zákon o sociálních službách jde tomuto jevu naproti. Každá nezisková organizace, která produkuje nějakou službu se tak nebude moci už jen spoléhat na zavedené postupy, ale bude tak donucena nabízet stále lepší služby v případě, že chce v konkurenci obstát. Jde v podstatě o jednoduchou matematickou otázku, kdy více spokojených zákazníků přinese do organizace i více financí. Takto chápaný vliv na občanský sektor lze tedy do jisté míry považovat za pozitivní, vezmeme-li v potaz nárůst kvality poskytovaných služeb vlivem konkurenčního boje.

Veškerá pozitiva vlastních příjmů v podstatě jen dokazují fakt, že záleží na tom, jakým směrem se dané organizace vydávají a co považují ještě za přijatelné riziko při možném podnikání. Jednoduše řečeno, nelze tyto názory nijak paušalizovat, jelikož řada organizací o nějaký ekonomický růst v podstatě ani neusiluje a nemá potřebu zabývat se existenčními problémy. Na druhou stranu je dobré vědět, že možná cesta, jak změnit svou finanční situaci, tedy z pohledu neziskové organizace, tu je a stejně tak je dobré poukázat na výhody, které z těchto možností plynou. Druhou stranou téže mince jsou však také potenciální nevýhody či negativa, které s sebou samofinancování přináší. Pochopitelně, že

opět platí to samé, co bylo řečeno o pozitivěch, s tím rozdílem, že pozitivní názory na samofinancování převládají nad těmi negativními, což je jistě pozitivním faktem samo o sobě.

2.5.2. Negativa samofinancování

Většina negativních dopadů samofinancování neziskových organizací do určité míry odpovídá protikladům výše uvedených pozitiv. Za negativní jev by se dalo samofinancování či podnikání neziskových organizací chápat při jakémisi „ortodoxním pohledu“ na neziskové organizace jako oblast primárně zaměřenou na dosahování veřejného blaha. Na druhou stranu jde opravdu pouze jen, doufejme, o určitý mýtus, který dnes nemá své opodstatnění. Ani v jediné definici občanského sektoru není zmínka o tom, že neziskové organizace nesmí dosahovat zisků. Jediným důvodem tak může být původní označování sektoru za neziskový, což mohlo v určitém období vyvolávat mylné představy o postavení tohoto sektoru v národním hospodářství. Krom toho také existují ekonomické faktory, které ve své konečné podobě mohou nepříznivě ovlivnit vnímání organizací občanského sektoru. V následující části jsou shrnuty jak faktory, tak i dopady samofinancování, které společně mají negativní vliv na neziskové organizace.

Nedostatek zkušeností

Mnohé organizace v dobré snaze inovovat své činnosti a zahájit „podnikatelskou činnost“ mohou často narazit na řadu překážek, díky kterým dojde v závěru k opačnému efektu nebo se nepodaří jednoduše naplnit očekávané cíle, jež s takovou inovací souvisí. Proto je nutné předem zvážit, zda je pro organizaci tato činnost výhodná. Zároveň je nutné přijmout určité strategie, vyškolit či přeškolit zaměstnance, popř. najmout odborníky, kteří mají zkušenosti v oblasti marketingu a hospodářského řízení. S tímto krokem se tak vynořuje na povrch další klíčová otázka, která organizaci staví před nové dilema. Jde o kompromis mezi mírou „racionálního řízení“ a mírou konformity v rámci organizací neziskového sektoru. S tím úzce souvisí právě vnitřní faktory organizace, které jsou popsány níže.

Vnitřní prostředí

V rámci vnitřního chodu organizace existuje přesvědčení, že v neziskových organizacích převládá na pracovišti „pohoda“ a klidná atmosféra, která je právě těmto organizacím vlastní a dělá občanský sektor občanským sektorem. V takovémto případě se může např. nově najatý management stát nepříjemným prvkem, ve snaze zavádět praktiky z tržně „dravého“ a konkurenčního prostředí, kde pro úspěch a výsledky hrají roli důležitější vlastnosti než klidná a přátelská atmosféra. Dále je třeba pochopit vliv samofinancování i na té nejnižší úrovni, týkající se konkrétních lidí, zaměstnanců i dobrovolníků. Každý člověk vstupuje do organizace s nějakým očekáváním. V případě neziskových organizací jde zpravidla o jiný než finanční motiv, který lidi spojuje se zájmem o nějakou konkrétní oblast společenského života apod. Z tohoto důvodu by mohly metody zaváděné v rámci hospodářské úspěšnosti odradit zaměstnance a vyvolat v nich pocity zklamání či nespokojenost s takovýmito aktivitami.

Vnější prostředí

Stejně tak, jak může být samofinancování chápáno pozitivně, je šance, že snaha osamostatnit se povede k opačnému závěru. Jelikož neziskové organizace ze své podstaty nevytváří primárně zisk, může být tento krok okolím chápán za negativní. Opět tak záleží, do jaké míry ještě organizace naplňuje své poslání a do jaké míry jde jen o „zástěrku“, kterou se snaží setrvat v občanském sektoru. Toto tvrzení sice zní poněkud negativisticky, ale je celkem dobře pochopitelné, že pro určité subjekty je pohodlnější setrávat v občanském sektoru, než například zřídit jinou formu právnické osoby. Na druhou stranu s určitou mírou korupce a možného selhání lidského faktoru se lze setkat snad ve všech oblastech společenského života a tvrdit, že se toto občanského sektoru netýká, by bylo scestné.

Přeměna občanského sektoru

Nejen pozitivní, ale i negativní dopad má samofinancování na samotný občanský sektor. Na tomto místě jde o opačný pohled, který naopak vidí vliv zavádění podnikání jako nežádoucí. Nežádoucí nebo negativní v tom smyslu, že by postupem času mohlo stále častěji docházet ke stírání hranice mezi oním „občanským étosem“ a běžnou ekonomickou činností. Za aktivitami občanského sektoru by tak dost dobře bylo možno vidět pouhý kalkul a strategii, jak dosáhnout svých cílů. Jde samozřejmě o extrémní přirovnání, ale

částečné rozvolnění, či snížení základních principů občanské společnosti tu je možné zpozorovat. Právě zavádění sociální ekonomiky s sebou toto „riziko“ nese. Je tedy otázkou, co je pro občanský sektor výhodnější. Zda ponechat tento sektor zcela onomu „konání dobra“, nebo zda pochopit, že i v občanském, neziskovém sektoru je místo pro konkurenci a tržní principy. Tento pohled do jisté míry koresponduje s výše uváděným přirovnáním občanského sektoru k oblasti, jež by měla usilovat o maximalizaci veřejného a společenského dobra. Pokud by se však díky přeměně této oblasti na sociální ekonomiku potlačovaly základní principy svépomoci, pak by riziko určitého úpadku, řekněme solidárního, hrozilo. Opět je však třeba připomenout, že i sociální ekonomika, která přímo podporuje podnikání neziskových subjektů upřednostňuje principy vedoucí k veřejnému prospěchu nad ekonomickou prosperitou.

Samozřejmě, že existuje mnoho dalších možných faktorů, které je nutno při diskusích o možném samofinancování zohlednit. Nelze pouze hodnotit, zda je organizace více či méně společensky prospěšná nebo do jaké míry přesně naplňuje veškeré principy občanské společnosti. Přestože organizace občanského sektoru vycházejí z hodnotových základů občanské společnosti, nelze nikterak tyto principy u organizací vymáhat. Na druhou stranu, mnohdy i jasně cílený kalkul může mít své pozitivní vedlejší účinky na společenský život, tak jak dokládá celá řada ekonomických teorií od počátků Adama Smithe. Proto je na místě připravit a dobře rozmyslet, jakou strategii bude organizace v tomto procesu upřednostňovat. Je také nutno pochopit, že individuální rozdíly mezi organizacemi hrají rovněž velmi podstatnou roli. S tím souvisí rozdíly vnitřního uspořádání, počtu zaměstnanců, místa a oblasti působení, znalosti ekonomického prostředí, know how, znalosti místních autorit apod. Proměnných, které tak mohou, ale také nemusí hrát důležitou roli pro možné samofinancování, je celá řada.

2.5.3. Podmínky pro samofinancování NNO v ČR

Přestože pojem podnikání není v případě neziskových organizací tím nejvhodnějším, nelze opomenout fakt, že jak právní, tak i společenský řád tuto aktivitu nevyklučuje. Ba naopak, i ze strany jiných organizací, nejen neziskových, ale i soukromých a veřejných, je snaha podporovat samostatnost organizací neziskového sektoru. Tyto snahy jsou navíc stále více podporovány i ze strany Evropské unie, jako již několikrát zmiňovaného

propagátora sociální ekonomiky. S tím úzce souvisí i podpora ze strany českých nadací, které se angažují v programech na podporu projektů spojených s rozvojem sociálního podnikání a vzdělávání ve sféře podnikání neziskových organizací. Příkladem je snaha nadace Via, která je jedním z partnerů a členů Asociace sociálního podnikání. Jedním z cílů této asociace je podpora kvalifikovanosti zástupců neziskových organizací a rozvoj jejich orientace v ekonomickém prostředí. Předmětem tohoto vzdělávání jsou tak v podstatě základy podnikání a veškeré principy či nástroje, platící pro ekonomickou úspěšnost, s tím spojené.

Kromě podporovaných projektů a cílených výzev existují další propagační aktivity zájemců o podnikání neziskových organizací. Z pohledu těchto zainteresovaných osob, ať již právnických nebo fyzických, je podnikání neziskových organizací nezbytnou součástí pro budoucí stabilitu organizací. Důraz je také kladen na negativa ze strany závislosti na cizích zdrojích, především pak ve spojení s budoucím odlivem financí z EU.

Nelze zatím s jistotou říci, zda mají obecně prospěšné společnosti nějaké zřetelné výhody oproti občanským sdružením, která rovněž mohou provozovat činnosti, které vedou k dosahování zisků. Ačkoli platí stejné pravidlo o nerozdělování mezi členy, v případě občanských sdružení je zákon k těmto aktivitám podstatně benevolentnější. Z pohledu OPS se podnikatelská aktivita očekává a předpokládá se, že budou plnit právě to poslání, o které v občanské společnosti a systému sociální ekonomiky jde. Možná z těchto důvodů je obecně prospěšných společností podstatně méně než občanských sdružení. V současné době se ještě více do povědomí dostává otázka samofinancování obecně prospěšných společností. Od OPS se již od počátku očekává samostatnější působnost, na rozdíl od příspěvkových organizací, které jsou odpovědny svým zakladatelům. Otázky samofinancování obecně prospěšných společností zároveň nelze redukovat a striktně oddělit na činnosti vedlejší, podnikatelské a činnosti hlavní, ve kterých OPS mohou také dosahovat zisků, s tím faktem, že pokud dojde ke kladnému hospodářskému výsledku, platí tak stejné právní a daňové povinnosti jako u běžných podnikatelských subjektů. Z tohoto pohledu je nutno pochopit, že podnikání se nevztahuje ke konkrétní činnosti, ale především k tomu, jakou službu si OPS stanoví jako své poslání. Tak může být stejná činnost u jedné organizace hlavním posláním, stejně tak jako vedlejší doplňkovou činností u organizace jiné. Podstatné je, že samofinancování se prakticky týká činností obou. Je jen nutností umět

tyto činnosti správně definovat a při jednotlivém rozboru a definování samofinancování tento fakt nepřehlížet a správně pochopit.

V současnosti je tedy vidět i znát, že občanský sektor prošel za poslední období několika stadii. Zatímco v prvních obdobích převládala závislost subjektů na státní sféře a neziskové organizace byly skutečně i v očích veřejnosti spíše chápány jako charitativní, nevýdělečné organizace, dnes je tomu již poněkud jinak. Postupem času se začíná na neziskové organizace pohlížet jako na běžné podniky, které musí mít své strategie a postupy, např. propracovaný fundraising, jak obstát v konkurenci nejen s jinými neziskovými organizacemi, ale i jinými podnikatelskými subjekty, obchodními společnostmi atp. Do jisté míry je to i díky přílivu peněz z Evropské unie, jelikož je třeba splnit požadavky, které tak organizace nutí změnit své strategie. Zároveň je to zapříčiněno právě daným posunem a vývojem celého občanského sektoru, který reaguje na trendy sociální ekonomiky, která k nám postupně, i v souvislosti se vstupem do Evropské unie, stále více proniká. Samozřejmě nelze vynechat také vnitřní vlivy, především pak stále aktuálně rostoucí českou ekonomiku, která prožívá až nečekaný vzestup, s porovnáním s jinými vyspělými evropskými státy. Každý mikro i makroekonomický faktor má vliv na českou ekonomiku, ve které má občanský sektor stále významnou nezastupitelnou roli.

Jakoby v současnosti i docházelo ke sblížení mezi oběma tábory a propagátory občanského sektoru. I ti nejzarputilejší zastánci morálních principů a hodnot, jež vychází z občanské společnosti, si musí dnes uvědomit, že bez strategického financování se občanský sektor neobejde. Stejně tak na straně druhé si řada podnikatelských subjektů a zastánců „tvrdé“ ekonomiky uvědomuje, že podpora sociální sféry a hodnot občanské společnosti se vyplácí. Tvrdou ekonomikou je zde myšleno čisté podnikání, kde na prvním místě je maximalizace zisku bez ohledu na sociální dopady. To je samozřejmě spíše teoretický koncept či názor, jelikož mnohdy i čistě ekonomické cíle mají v konečném důsledku řadu pozitivních dopadů na sociální sféru. Stejně tak musí chápat, že investice do veřejného blaha jsou v civilizované společnosti nutností, nebo by při nejmenším nutností být měly.

3. Empirická část

3.1 Zaměření práce

Empirická část této práce je zaměřena k otázkám týkajícím se ekonomické soběstačnosti obecně prospěšných společností, k porozumění a vysvětlení problémů spojených s chápáním podnikatelských aktivit a veřejně prospěšných činností těchto subjektů a ke stručnému zmapování konkrétních organizací v konkrétním regionu města Ústí nad Labem. U otázek týkajících se ekonomické soběstačnosti je kladen především důraz na možné výhody a přínosy aktivit, díky kterým organizace získávají finanční prostředky. Tímto pojmem je chápán spíše pohled na tyto organizace jako typ neziskových organizací, u kterých se očekávají určité příjmy plynoucí z vlastní, ať již veřejně prospěšné či podnikatelské činnosti. Toto je výchozí předpoklad, od kterého se odvíjejí cíle empirické části práce a následně sestavený dotazník, který by měl získat odpovědi na otázky týkající se jak obecného povědomí o obecně prospěšných společnostech jako subjektu neziskového sektoru, tak i otázky, týkající se poskytovaných služeb a provozovaných činností těchto organizací.

Definování cílů empirické části práce

Hlavním cílem empirické části práce je v souvislosti se zmiňovaným významem sociální ekonomiky poukázat na důležitost a význam obecně prospěšných společností v občanském sektoru. Přestože může dojít i k potvrzení názoru, že obecně prospěšné společnosti se v praxi nijak neliší od jiných podnikatelských subjektů či občanských sdružení na straně druhé, vychází se primárně z toho, že se jedná v současné době o druh subjektu, který je výhradně zřízen k růstu společenského blaha a k zajišťování služeb prospěšných veřejnosti. Zároveň je cílem prokázat určité opodstatnění těchto organizací oproti jiným subjektům, právě na samotné podstatě a očekávání od obecně prospěšných společností. Toto očekávání klade důraz na ekonomickou aktivitu a efektivnost, která je podstatnou součástí sociální ekonomiky jako takové. Kromě samotného prokázání pozitiv vykazování vlastních příjmů těchto subjektů lze za cíl považovat i lepší porozumění

obecně prospěšným společenstvem jako celku, bez rozdílů dle zaměření a druhu veřejně prospěšných služeb.

Dalším cílem je zjistit, z jaké části obecně prospěšné společnosti v daném regionu dokáží vlastní činností či vlastními příjmy zajistit svou působnost, čímž se opět vracím k podstatě a samotnému tématu samofinancování organizací občanského sektoru, v tomto případě obecně prospěšných společností.

Definice zvoleného prostředí a subjektů

V této práci je věnována pozornost obecně prospěšným společnostem působícím v Ústeckém kraji, respektive těm organizacím, které mají místo působnosti ve městě Ústí nad Labem a zároveň jsou vedeny u krajského soudu v tomtéž městě. V současné době, k aktuálnímu datu 10.4.2008 je u krajského soudu v Ústí nad Labem zapsáno 24 obecně prospěšných společností, z čehož 3 OPS jsou v likvidaci. Složení jednotlivých organizací není konzistentní a jedná se o subjekty různého zaměření, s rozdílnými cíli a strukturou. V úvodní části této kapitoly jsou definovány jednotlivé subjekty, kde je snahou pouze stručně definovat jednotlivé kategorie. Jednotlivé kategorie jsou pouze výčty základních údajů, bez uvádění hlubších souvislostí mezi druhem poskytovaných služeb a výší příjmů či výdajů organizací. Celkový výpis jednotlivých organizací je uveden v příloze (příloha č. II), tak jak jsou jednotlivé organizace zapsány u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem (Justice, 2008).

V rámci empirické práce bylo do studie zahrnuto 13 obecně prospěšných společností z daného seznamu. Tyto organizace splnily požadavky, ze kterých se pro empirické šetření vycházelo. U ostatních organizací nebylo možno získat požadované informace nebo jde o organizace, které již neprovozují činnost, avšak zůstávají zapsané v rejstříku obecně prospěšných společností. Výchozí kritéria, které naplnilo uvedených 13 společností, vycházela z dostupnosti posledních výročních zpráv za období roku 2006 a aktuální působnosti na zapsané adrese v obchodním rejstříku, stejně tak jako na provozu obecně prospěšných služeb. Z celkového počtu 24 uvedených subjektů v obchodním rejstříku je tedy jako aktivních zapsáno 21, z čehož u sedmi nebylo možno dohledat zmíněné údaje, popřípadě jsou vedeny na neexistující adrese nebo na registrovaných adresách nesídlí. Dále do studie nebyla zahrnuta jedna obecně prospěšná společnost, která byla do rejstříku

zapsána k datu 15.3.2008 a není schopna poskytnout dostatečné množství požadovaných informací.

3.2. Vymezení samofinancování obecně prospěšných společností

Jelikož je tato práce především zaměřena na finanční záležitosti a možnosti samofinancování obecně prospěšných společností, je nutností definovat a jasně stanovit, jak je financování, respektive samofinancování v této práci chápáno. Na tomto místě je třeba zdůraznit, že obecně prospěšné společnosti, jak bylo mnohokrát zmiňováno v předchozích částech, jsou zřízeny za účelem poskytování veřejně prospěšných služeb. Nikde však není uváděno, že tyto služby mají být prováděny bezplatně. Z tohoto důvodu je tedy vhodné upřesnit, kde jsou podstatné rozdíly mezi hlavní činností a běžným podnikáním, přestože se v praxi může jednat o totožné činnosti. V případě, že organizace poskytuje veřejně prospěšnou službu, pak je nutno držet se zákonem stanovených předpisů a poskytování těchto služeb všem za stejných podmínek. Z toho vyplývá, že není opět stanoveno, zda budou za úplatu či ne. Otázkou jinou jsou služby poskytované v souladu se zákonem o sociálních službách, které za úplatu poskytované být nemohou. Pokud se opět vrátím k otázce poskytování veřejně prospěšných služeb, pak se nedá obecně hovořit o této činnosti samotné jako podnikání či nikoli. Záleží v podstatě na tom, zda jde o hlavní činnost a zda naplňuje výše zmiňované podmínky. Jednoduše řečeno, v případě, že má jedna organizace stanovenou hlavní činnost, kterou má zapsanou jako službu veřejnosti, pak se jedná o veřejně prospěšnou činnost a vztahují se k ní např. příslušné daňové úlevy. V druhém případě může jít o stejný typ činnosti, který však jiná organizace provádí na základě živnostenského oprávnění, čímž jde jednoduše řečeno o podnikání v pravém slova smyslu.

Z výše uváděného vysvětlení aktivit obecně prospěšných společností tedy vyplývá, že samofinancování jako hlavní téma této práce prostupuje oběma formami činností. Tedy jak podnikáním, označovaným jako doplňkové činnosti, které organizace provádějí k získání dalších prostředků pro zajištění existence organizací, tak i poskytováním veřejně prospěšných služeb, které mohou rovněž zajišťovat mnohdy i nemalé příjmy. Stejně tak jako samofinancování lze chápat v rámci této práce i pojem finanční soběstačnosti, který

možná lépe vystihuje danou problematiku a poukazuje na fakt, že organizace občanského sektoru nelze chápat jen jako ty subjekty, které jsou závislé na cizích financích a především dotacích z veřejných rozpočtů. V následující části jsou pro přehled popsány jednotlivé formy služeb a činností, díky kterým obecně prospěšné společnosti získávají zmiňované příjmy a které jsou zároveň chápány v souvislosti se samofinancováním a finanční soběstačností.

Příjmy z veškerých činností obecně prospěšných společností mohou tvořit podstatnou část z celkového objemu finančních zdrojů těchto organizací. K výkonu a provozování jednotlivých činností však nestačí pouze fakt, že jsou provozovány s účelem veřejné prospěšnosti, ale je také nutností u konkrétních služeb prokázání odborné způsobilosti. V tomto případě není finanční hledisko, tedy to, že je daná služba poskytována za úplatu či ne, podstatné. Typickými příklady jsou služby poskytované v rámci sociálních služeb, školství, zdravotnictví apod. U těch služeb, které zvláštní oprávnění nevyžadují, je pak podstatný jen prvek veřejné prospěšnosti. Nicméně v případě, kdy jsou tyto služby poskytovány s předpokládaným ziskem, je nutností živnostenské oprávnění. V případě doplňkových služeb, pro které je zisk téměř nutností nebo záměrem jejich provozování, je živnostenské oprávnění samozřejmostí. Co se týká skladby a možného provozování živností, nejsou obecně prospěšné společnosti nijak omezeny. Je řada obecně prospěšných společností, které se zabývají řadou činností, které spadají jak do živností volných, vázaných, tak i koncesovaných. V případě živností vázaných a koncesovaných je pro výkon činností zapotřebí opět prokázání odborné způsobilosti a obecně prospěšné společnosti se v takovémto případě běžně řídí živnostenským zákonem.

Obecně prospěšné společnosti se v případě provozování činností na základě živnostenského oprávnění nijak nevymykají běžnému chápání toho, co je podnikání. Přesto nelze s jistotou říci, že tyto organizace běžně podnikají a že jejich doplňkové činnosti jsou podnikáním v pravém slova smyslu, tak jak zde bylo již uvedeno. Dle definice podnikání v obchodním zákoníku sice o podnikání jde, jelikož v tomto případě jsou splněny všechny podmínky, které tento zákon stanovuje.

Stále je nutno zdůrazňovat ten fakt, že i činnosti, ke kterým je zapotřebí živnostenského oprávnění a jsou provozovány jako doplňkové, s cílem dosahování zisků, stále doprovází ten znak, že jsou vykonávány k lepšímu využívání majetků společnosti a zároveň nesmí

ohrožovat rozsah, kvalitu a dostupnost obecně prospěšných služeb. Díky tomuto faktu nikdy nebude možno pohlížet na obecně prospěšné společnosti ryze jako na „podnikatele“. V praxi ani není u většiny obecně prospěšných společností finanční motivace významná, přestože by to v mnohých případech nebylo nijak neočekávané.

Samotný fakt, že v souvislosti s neziskovými organizacemi a obecně prospěšnými společnostmi samofinancování jako pojem samotný není nikde nijak striktně definován, lze tento pojem v této práci používat právě dle výše definovaných kritérií. Jde tedy do jisté míry o zúžení toho, jak lze tento pojem obecně chápat. Tedy jako veškeré příjmy, které si je organizace schopna zajistit vlastními aktivitami. V takovémto případě by sem spadala celá oblast fundraisingu a ostatních aktivit, které lze s pojmem samofinancování dávat do souvislostí, což by významně rozšířilo oblast potenciálních otázek u zkoumání příjmů obecně prospěšných společností.

3.3. Zvolená metodologie

K dosažení požadovaných cílů práce bylo nutno zvolit vhodné metody, díky kterým bylo možno získat relevantní odpovědi na dané otázky, týkající se zmiňované problematiky obecně prospěšných společností. Za klíčové jsou zvoleny tři metody, které jsou pro tuto práci relevantní. V první řadě byla získávána data o obecně prospěšných společnostech z výročních zpráv daných organizací. V druhém kroku byly vytvořeny dotazníky, které byly rozšířeny mezi zástupce obecně prospěšných činností a v poslední řadě došlo ke konzultaci s danými zástupci obecně prospěšných společností k problematice, které se dotazníků týkají. V následující části jsou jednotlivé metody stručně charakterizovány:

- **Analýza výročních zpráv**

V návaznosti na definování oblasti a vysvětlení volby vzorku obecně prospěšných společností bylo shromážděno a analyzováno celkem 13 výročních zpráv za období roku 2006, které byly získány buď z internetových stránek jednotlivých organizací nebo přímo od zástupců či pracovníků obecně prospěšných společností. Zprávy se týkají období

roku 2006, jelikož za období 2007 většina organizací tyto zprávy ještě nezpracovala. Pro úplnost a přesnost dat byly tedy pro práci použity výroční zprávy za uplynulé období 2006. Společně s výročními zprávami ještě byly získány informace o hospodaření obecně prospěšných společností z účetních uzávěrek, ze kterých byly zjišťovány především příjmy a výdaje jednotlivých organizací, které byly rovněž použity pro tuto práci.

- **Analýza databází dostupných z internetu**

Pro relevanci a porovnání získaných dat z analyzovaných dokumentů byla dále zpracována a analyzována další data, dostupná z internetových databází, jež shromažďují některé důležité informace, týkající se sledovaných obecně prospěšných společností. Vybranými databázemi byly především databáze CEDR, ze které byla získána data o poskytnutých dotacích obecně prospěšným společnostem za uplynulé období dle podepsané smlouvy z r. 2006 a databáze I-Point, ze které byly získány základní informace jako počet zaměstnanců v organizaci, počet doplňkových činností dle hodnocení OKEČ a velikost příjmů.

- **Dotazníkové šetření**

K zodpovězení otázek, týkajících se hospodaření obecně prospěšných společností a jejich finanční soběstačnosti, byl vytvořen dotazník (viz.příloha č.III), který obsahuje dotazy, jež jsou zaměřeny jak na doplnění základních informací o organizacích, tak především ke zjištění odpovědí, týkajících se hospodaření a činností obecně prospěšných společností. Dotazník je situován ke zjištění odpovědí od zástupců zvolených obecně prospěšných společností v Ústí nad Labem, kteří jsou odpovědní za chod organizace a mají dostatečný přehled o fungování a hospodaření těchto organizací. Dílčími okruhy, které dotazník obsahuje v souvislosti se zmiňovanými cíli práce jsou:

- *Obecné chápání OPS v občanském sektoru a jejich hospodaření:*

Do této kategorie spadají otázky, které mají zodpovědět, jakou představu o tomto typu organizací mají její výkonné složky a jaké jsou základní finanční zdroje daných organizací, respektive jaká je skladba finančních příjmů a které z nich hrají pro dané organizace hlavní roli pro zajištění fungování organizací samotných.

– *Rozbor poskytovaných služeb:*

V této skupině byla věnována pozornost dvěma typům služeb a činností, které mohou obecně prospěšné společnosti provozovat. V první řadě jde o veřejně prospěšné služby jako základní poslání těchto subjektů. Cílem bylo zjistit, zda jsou veřejně prospěšné služby poskytovány za úplatu a zda je tento fakt u obecně prospěšných společností žádaný či ne. V druhé řadě jde o pohled na doplňkové činnosti a podnikatelské aktivity u OPS jako takové.

– *Pohled na finanční soběstačnost sledovaných OPS:*

V této skupině byla sledována ekonomická složka organizací se zaměřením na hospodářský výsledek, počet zaměstnanců a výši průměrné mzdy, stejně tak jako potenciální finanční soběstačnost konkrétních organizací, která z pokládaných otázek vyplývá.

3.4. Obecně prospěšné společnosti v Ústí nad Labem

V návaznosti na cíle práce týkající se profilu obecně prospěšných společností v Ústí nad Labem jsou v následující části uvedena základní data o sledovaných subjektech a informace získané z analýzy výročních zpráv, účetních uzávěrek a databází dostupných z internetových stránek, tak jak bylo zmíněno v metodologické části práce. Pro přehled a relevantnost profilu organizací jsou veškerá analyzovaná data shromážděna za uplynulé období 2006, popř. bude u jednotlivých kategorií ujasněno, za jaké sledované období byly informace zveřejněny. To se týká možných údajů, které bylo možné získat za nejaktuálnější rok 2007.

Uváděné informace o jednotlivých organizacích mají posloužit jen jako základní přehled o dané oblasti, tedy městě Ústí nad Labem, kdy snahou je sestavit jednoduchý profil obecně prospěšných společností v tomto městě a vytvořit další podklad i pro dosažení cílů v následné části této práce.

Základní údaje podstatné pro sestavení profilu o obecně prospěšných společnostech v Ústí nad Labem, v souvislosti s cíli této práce, zahrnují základní informace o formálních

a ekonomických náležitostech jednotlivých organizací, stejně tak jako základní informace o hospodaření. Pro jednodušší orientaci a srozumitelnost jednotlivých kategorií jsem se v této práci opřel o strukturu sledovaných a analyzovaných kategorií, tak jak byla sestavena ve studii obecně prospěšných společností za rok 2003, což je doposud zatím jediná ucelená studie, týkající se ekonomických výsledků těchto subjektů, sestavené Centrem pro výzkum neziskového sektoru v roce 2005 (CVNS, 2005). Nicméně pro účely této práce byla použita jen struktura a definování jednotlivých kategorií, jelikož pro širší studii je vzorek sledovaných obecně prospěšných společností nedostačující a je nutno jej chápat jen v souvislosti s danou lokalitou a vytyčenými cíli této práce. Do sestavení profilu těchto organizací byly tedy zařazeny následující kategorie:

Zakladatelé:

Jedná se o typologii osob, které založily obecně prospěšnou společnost. Může jít jak o fyzickou, tak i právnickou osobu. Pokud by se jednalo o sestavení podrobnějšího profilu společností, který však v případě této práce není možný, se tato kategorie dá ještě rozdělit na fyzické osoby, včetně podnikatelů, soukromé obchodní společnosti, neziskové organizace, veřejnou správu, popř. smíšené.

Z celkového počtu 13 zkoumaných obecně prospěšných společností vyšlo, že 6 bylo založeno fyzickou popř. více fyzickými osobami. Zbýlých 7 bylo založeno právnickou nebo více právnickými osobami.

Vznik OPS:

Zajímavým údajem, týkajícím se obecně prospěšných společností, je období jejich vzniku. Tento ukazatel dokumentuje následující tabulka č.1, ze které vychází, že obecně prospěšné společnosti vznikají již od počátku přibližně ve stejném poměru, až na období 2002-2004, kdy vznikla, dokonce i při započtení těch společností, jež nebyly zahrnuty do studie, jen jediná obecně prospěšná společnost. Nicméně celkově vzato je vznik obecně prospěšných společností v Ústí nad Labem od roku v období 1998 – 2006 poměrně vyrovnaný.

Tabulka 1. Období vzniku OPS

Období vzniku	1998 - 2000	2000 - 2002	2002 - 2004	2004 - 2006
Počet OPS	4	3	1	5

Zdroj: www.justice.cz, [cit. 10. dubna 2008]

Druh obecně prospěšné činnosti:

Zde jsou rozděleny základní kategorie činností, poskytovaných služeb, které mají organizace zapsané jako veřejně prospěšné a jsou hlavním posláním daných organizací. Existuje několik klasifikací, jak jsou oceňovány jednotlivé činnosti ekonomických subjektů či organizací. Pro účely Statistického úřadu se pracuje s odvětvovou klasifikací ekonomických činností, známou jako OKEČ. U mnoha dalších významných databází, příkladem je i satelitní účet neziskových organizací, který se u nás v posledních letech začíná zavádět, se pracuje s dalšími klasifikacemi, ze kterých je významná mezinárodní klasifikace neziskových organizací ICNPO, která často bývá v upravené podobě použita i pro český občanský sektor (viz příloha č. 1). V případě této práce se vychází právě z klasifikace ICNPO, nicméně pro malý vzorek sledovaných organizací jsou jednotlivé činnosti uváděny prostým výčtem a uvedením pouze těch kategorií, které tyto organizace zastupují. Více je uvedeno ve spojené tabulce č. 2.

Doplňková činnost:

Sem spadá výčet a počet jednotlivých doplňkových činností, tak jak jsou uváděny v dostupných materiálech k příslušným organizacím. Doplňkovou činností se rozumí ty činnosti, které organizace provozují k rozšíření svých příjmů a které nejsou součástí hlavní, veřejně prospěšné služby, kterou má organizace zapsanou v zakládacích dokumentech. Nicméně za doplňkovou činnost se často chápou činnosti, které s hlavní aktivitou souvisí, přesto je však nutno rozlišit, zda se jedná o podnikání, tedy o činnost, ke které je třeba živnostenského oprávnění. Informace o počtu a výčtu těchto činností byly získány jak z výročních zpráv, tak i internetových databází, především pak ze serveru iPoint, kde je uveden jednotlivý výčet podnikatelských činností dle klasifikace OKEČ. V tabulce č. 2 je uveden počet jednotlivých doplňkových činností společností.

Tabulka 2. Činnosti OPS

Druh činnosti	Kultura a rekreace	Sociální služby	Životní prostředí	Vzdělávání a výzkum	Rozvoj a bydlení
Počet OPS	4	2	2	4	1
%	31	15	15	31	8
Počet doplňkových činností	0	1	2	3 a více	
Počet OPS	1	6	5	1	
%	8	46	38	8	

Zdroj: výroční zprávy za rok 2006, www.justice.cz, [cit. 10. dubna 2008], vlastní výpočet

Lidské zdroje:

V této kategorii je uveden jak celkový počet pracovníků, kteří pracují pro danou organizaci a počet zaměstnanců na plný úvazek téže organizace. Pro srovnání údajů byla využita dostupná data z internetových databází a dotazníku, kde byly vyčleněny dvě otázky, týkající se právě počtu zaměstnanců daných obecně prospěšných společností. U obecně prospěšných společností a neziskových organizací jako takových je toto členění poměrně významné, jelikož právě v občanském sektoru je zaměstnán velký počet dobrovolníků a zaměstnanců, kteří nejsou u organizace zaměstnáni na plný úvazek, čímž dochází částečně i k problematice zmapování celého občanského sektoru, tedy co se otázek zaměstnanosti v této oblasti týče. Navíc u jednotlivých typů organizací existují rozdílné možnosti odměn a využívání finančních prostředků ve prospěch zaměstnanců. Lépe je tento fakt sledovatelný na rozdíl např. mezi obecně prospěšnou společností a nadací, jako dvou subjektů občanského sektoru, kdy např. členové statutárního orgánu nadace mohou pobírat odměny, zatímco členové obecně prospěšné společnosti nikoli, z čehož je pak odvozen i jiný poměr mezi statutárním orgánem a funkcí ředitele u jednotlivých typů uváděných organizací.

Kategorie zaměstnanců byla ještě rozšířena o doplňující charakteristiku velikosti průměrných příjmů zaměstnanců dané organizace. V tomto případě se vycházelo z otázky, která byla pro tento účel zmíněna v dotazníku. Zároveň je nutno doplnit, že otázka byla

směřována právě na zaměstnance, kteří jsou k organizaci v pracovně právním vztahu na plný úvazek. Tato otázka bude však analyzována v následující části práce, v souvislosti s analýzou a interpretací dat z dotazníků. Jednotlivé údaje o počtu zaměstnanců a pracovníků jsou zdokumentovány v tabulce č.3. Tabulka pouze dokumentuje prostý počet zaměstnanců a celkový počet pracujících pro obecně prospěšné společnosti v Ústí nad Labem.

Tabulka 3. Lidské zdroj OPS

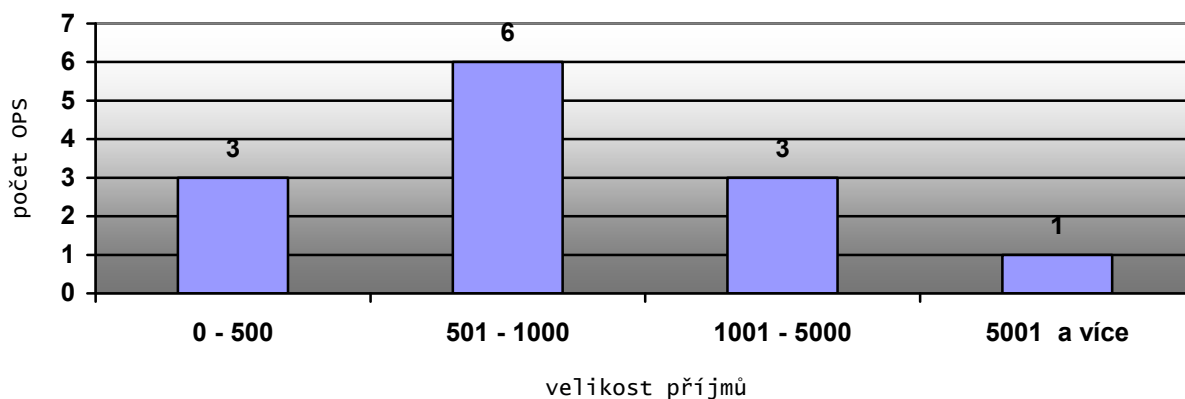
					Celkem
Počet pracovníků	0 - 1	2 - 5	5 - 10	10 a více	76
Počet OPS	1	6	4	2	13
Zaměstnanci na plný úvazek	0	1	2	3 a více	32
Počet OPS	1	5	3	4	13

Zdroj: vlastní výzkum

Příjmy OPS:

V následující kategorii je uveden výčet a důležitost jednotlivých příjmů, jak jsou uváděny ve výročních zprávách, dotazníku a internetovém serveru iPoint. Je zde kladen také důraz na oddělení právě příjmů z hlavní a doplňkové činnosti, jako vlastních příjmů a příjmů ostatních, které tvoří především dary, veřejné finance atp., tak jak je popsáno o zdrojích financí neziskových organizací v úvodních kapitolách teoretické části této práce. Velikost či objem jednotlivých příjmů sledovaných organizací je uváděn v tisících Kč. V následujícím grafu č. 1 je uveden počet obecně prospěšných společností dle velikosti příjmů. Dále tabulka č. 5 dokumentuje rozložení jednotlivých příjmů a podíl doplňkových činností na celkových příjmech jednotlivých společností.

Graf 1. Počet OPS dle velikosti příjmů (v tis.Kč)

Zdroj: výroční zprávy za rok 2006

V následující tabulce č. 4 jsou uvedeny další údaje, které se týkají jednotlivých druhů příjmů obecně prospěšných společností. Jsou zde zahrnuty jednotlivé kategorie příjmů v souvislosti s podílem těchto příjmů na celkovém objemu příjmů společností a počtem jednotlivých organizací.

Tabulka 4. Druhy příjmů OPS

Druh příjmů	Podíl v %				
	0 - 20	21 - 40	41 - 60	61 - 80	81 - 100
Veřejné rozpočty	6	2	3	-	2
Dary	3	4	2	4	-
Vlastní	6	3	-	2	2
ostatní	9	4	-	-	-

Zdroj: výroční zprávy za rok 2006, vlastní výpočet

Komentář k tabulce 4 :

V tabulce č. 4 jsou uvedeny počty obecně prospěšných společností podle toho, jaký podíl činí jejich příjmy dle jednotlivých kategorií. Do kategorie „veřejné rozpočty“ byly zahrnuty dotace jak ze státního, tak i krajských rozpočtů, pokud tato informace byla ve výročních zprávách takto definována. V kategorii „dary“ jsou uváděny dary jak od fyzických, tak i právnických osob, opět bez rozlišení těchto dvou skupin dárců. V kategorii „vlastní“ jsou zahrnuty jak příjmy z prodeje hlavních, tak i doplňkových služeb a činností společností. Kategorie „ostatní“ zahrnuje všechny ostatní druhy příjmů, které nespádají do 3 výše uvedených kategorií. Tyto příjmy tvoří převážně nadační příspěvky, příjmy z veřejných sbírek a jiné ostatní příjmy, tak jak bylo uvedeno ve výročních zprávách. V tabulce č. 4 je uvedeno 5 kategorií, jež vyjadřují procentní podíl jednotlivých typů příjmů.

Z tabulky č. 4 je patrné, že příjmy jednotlivých společností jsou poměrně rozdílné. Více jak u 75% všech společností netvoří veřejné rozpočty ani 40 % z celkových výdajů, což vypovídá o nízké závislosti těchto subjektů na veřejné sféře. Nicméně ani údaje o vlastních příjmech nevypovídají o vysoké míře samostatnosti. V tomto případě se poměr téměř shoduje s poměrem veřejných rozpočtů. Poměrně s podobným výsledkem se lze setkat u třetího nejvýznamnějšího zdroje příjmů, darů. Celkově tak vychází, že jednotlivé druhy příjmů jsou vcelku rovnoměrně rozloženy u obecně prospěšných společností jako celku. Na druhou stranu nelze tento závěr opět generalizovat, jelikož ve studii jsou zahrnuty rozdílné společnosti s rozdílnou výší příjmů. Příkladem je uvedení dvou rozdílných příkladů. Ve sledovaných společnostech se objevily společnosti, které jsou téměř výhradně závislé na veřejných rozpočtech, kde roční státní příspěvky částku ve výši 1 až 5 mil. Kč. Na straně druhé jsou zde organizace, které jsou zcela financovány z vlastních zdrojů, z čehož dvě přesahují příjmy 2 milionů za rok. Lze tedy říci, že u obecně prospěšných společností se můžeme setkat jak s organizacemi zcela nezávislými, tak organizacemi zcela závislými na jiných než vlastních příjmech.

Dalším údajem, který se týká příjmů obecně prospěšných společností, je rozdělení vlastních příjmů na ty, jež organizacím plynou z hlavní a ty, které plynou z doplňkové činnosti. Nicméně pro neúplnost všech dat nebylo možno sestavit podrobnou tabulku či graf, který by jednotlivé druhy lépe zobrazoval. U tří organizací se vlastní příjmy shodovaly zcela s příjmy z doplňkové činnosti. U tří organizací se nepodařilo konkrétní

informace, týkající se členění jednotlivých příjmů, získat. Ze zbylých organizací z doplňkové činnosti neměla „žádné příjmy“ jen jediná organizace, která rovněž uvedla, že doplňkové činnosti neprovozuje a zároveň ani nevykazovala žádné příjmy z vlastních činností. Dalších šest organizací se přibližně shodovalo v rozmezí mezi 30 – 50 % podílu doplňkové činnosti na celkovém objemu příjmů z vlastních činností společností. Lze tedy opět říci, že doplňková činnost je u většiny organizací provozována, nicméně nelze tuto činnost považovat za převažující, co se týká jak účasti na celkových vlastních, tak i účasti na celkových příjmech daných společností jako celku.

Posledním údajem k příjmům obecně prospěšných společností je celkový objem všech příjmů těchto organizací, tak jak bylo možno zjistit z výročních zpráv všech 13 subjektů. V tabulce č. 5 jsou uvedeny jak celkové příjmy dle jednotlivých forem, tak i celkový součet všech příjmů těchto organizací.

Tabulka 5. Celkové příjmy OPS (v tis. Kč)

	Veřejné rozpočty	Dary	Vlastní	Ostatní	Celkem
Objem v tis.Kč	8 157	3 330	4660	625	16772
%	49	19	28	4	100

Zdroj: výroční zprávy za rok 2006

Komentář k tabulce č. 5

Z tabulky je možno vidět, že celkové příjmy všech sledovaných obecně prospěšných společností se blíží 17 mil. Kč, z čehož téměř 50 % tvoří dotace z veřejných rozpočtů. Tyto informace tvoří především údaje z výročních zpráv porovnané s údaji i informačního portálu CEDR za rok 2006. Dále je vidět, že druhým nejvýznamnějším zdrojem příjmů jsou vlastní příjmy, které zahrnují jak hlavní, tak doplňkové činnosti a tvoří zhruba 28 % z celkového objemu příjmů. Třetím zdrojem příjmů jsou dary, které tvoří 19 % a zbylá 4 % tvoří ostatní příjmy, z nichž nejvýznamnější jsou nadační a jiné fondové příspěvky.

Jak je vidět, tvoří převážnou část příjmů finance z veřejných rozpočtů. Avšak toto nevyovídá o závislosti obecně prospěšných společností nebo lépe řečeno o převažující závislosti těchto společností na veřejných rozpočtech, jelikož více jak 75 % veškerých financí z veřejných rozpočtů putovalo mezi tři obecně prospěšné společnosti. Co se týká oblasti darů, tak více jak 50 % této částky spadá pod jedinou obecně prospěšnou společnost. U kategorie vlastních příjmů se objevila rovněž jedna společnost, která má 75 % podíl na veškerých vlastních příjmech sledovaných společností. Rozložení příjmů tak jen potvrzuje to, co bylo uvedeno v komentáři k předchozí tabulce, tedy to, že zdroje příjmů sledovaných obecně prospěšných společností jsou vcelku rovnoměrně rozloženy a spíše záleží na typu organizací než na právní podstatě obecně prospěšných společností jako takových.

Výdaje OPS:

Druhým ukazatelem, díky kterému lze odvodit, jak daná společnost hospodaří, jsou výdaje za sledované období. Informace o výdajích a nákladech společnosti vychází z účetních uzávěrek, tzn. sledovaných účtových skupin nákladů a výdajů společnosti. Výdaje obecně prospěšných společností byly sledovány za stejné období jako sledované příjmy, tedy za období roku 2006.

Z výsledků analýz výročních zpráv jednotlivých společností vychází, že všechny sledované obecně prospěšné společnosti přibližně spadají objemem svých výdajů do stejné kategorie, jak dokumentoval graf č. 1, tedy že rozdíly mezi příjmy a výdaji jednotlivých společností kolísají jen v řádech několika málo procent. To je dáno tím, že obecně prospěšné společnosti neusilují o zisk a již při plánování příjmů a výdajů předpokládají vyrovnaný hospodářský výsledek, čemuž ve většině případů ve skutečnosti dochází. Výjimkami jsou pouze již zmiňované odchylky, kdy rozdíl mezi příjmy a výdaji skutečně nepoukazuje na nějaké významné závěry. Nicméně, při důkladné analýze výročních zpráv bylo zjištěno, že převážná část všech sledovaných společností skončila buď s drobným kladným nebo vyrovnaným hospodářským výsledkem.

Z výše uváděných informací lze získat základní přehled o obecně prospěšných společnostech působících ve městě Ústí nad Labem. Z jednotlivých kategorií je možno získat informace týkající se jak struktury těchto subjektů v dané lokalitě, tak informace týkající se jejich hospodářských výsledků. Celkově je pak také přínosná informace, týkající

se celkových příjmů a výdajů za dané období pro sledovanou oblast. Závěrem lze k této části práce říci, že se podařilo získat poměrně věrohodné informace o jednotlivých organizacích a vytvořit do jisté míry širší profil, týkající se právě sledovaných organizací, tak jak bylo vytyčeno v cílech této práce. Otázkám, které blíže pohlíží na sledované obecně prospěšné společnosti jako na subjekty sociální ekonomiky bude věnována následující část práce, která převážně pracuje s informacemi získanými z dotazníkového šetření u konkrétních organizací. Stejně tak budou doplněny odpovědi na otázky, týkající se hospodaření obecně prospěšných společností a jejich pohledu na podnikání a oblast příjmů jako takových.

3.5. Finanční soběstačnost OPS v Ústí nad Labem

Následující kapitola je věnována rozboru a analýze dotazníků a těch otázek, které se týkají finanční soběstačnosti sledovaných obecně prospěšných společností a jsou zaměřeny zároveň na podnikání neziskových organizací, tak jak je popsáno v metodologické části práce.

Mimo otázek, týkajících se hospodaření a pohledu na podnikání či výdělečné činnosti obecně prospěšných společností, respektive i těch dotazů, které byly zahrnuty do předchozí části práce, jsem se zaměřil na to, jak je vnímán občanský sektor z pohledu vybraných obecně prospěšných společností. Především otázky 1 a 2 se tohoto tématu částečně dotýkají. První otázka se ptá na to, zda veřejnost ví či chápe právě konkrétní obecně prospěšnou společnost jako neziskovou organizaci. Tím jsem se chtěl dotknout tématu samotného pohledu na význam těchto subjektů v občanském sektoru a zda lidé dokáží odlišit např. obecně prospěšnou společnost od občanského sdružení, ale zároveň od např. běžné obchodní společnosti. Z odpovědí v dotazníku vcelku jednoznačně vyšlo, že zástupci obecně prospěšných společností předpokládají, že veřejnost převážně ví, že se jedná o neziskovou organizaci. Avšak při hlubší diskusi na toto téma spíše vyplynulo, že veřejnost nijak nerozlišuje rozdíl, zda se jedná právě o obecně prospěšnou společnost či jinou formu neziskové organizace.

Zajímavější a významnější pro tuto práci byla otázka č. 2, která se ptala, zda by již konkrétně obecně prospěšné společnosti měly být ekonomicky soběstačné. Zároveň jsem upřesnil, co se ekonomickou soběstačností či samostatností rozumí, jelikož tento fakt může každý při prvním pohledu na tuto otázku chápat jinak. To byl také často diskutovaný problém, který musel být předem odpovědí upřesněn. V tomto případě jsem upozornil, že soběstačností je chápáno právě to, že tyto společnosti jsou schopny zajistit svou existenci skrze příjmy z vlastních aktivit. To znamená jak z příjmů z hlavní aktivity, tak i doplňkových činností. Nešlo tedy pouze o to zdůraznit nezávislost na veřejných financích, tak jak se mnohdy dotazovaní domnívali, ale také zdůraznit a přesně definovat, jaké vlastně jsou možnosti příjmů těchto subjektů.

Jedním takovým příkladem, kdy bylo nutno přesně vymezit soběstačnost na zmiňované aktivity, byla organizace, která je téměř zcela financována z darů svého zakladatele, potažmo i současného ředitele společnosti. V tomto případě by se zdálo, že společnost je v podstatě soběstačná, jelikož propojení mezi zakladatelem a výkonným orgánem poukazuje na nezávislost na dalším zdroji. Avšak tímto způsobem nebyla ekonomická či finanční soběstačnost v této práci definována a tudíž muselo dojít k takovému upřesnění. Při rozboru a analýze odpovědí na tuto otázku vyplynulo, že řada zástupců obecně prospěšných společností má rozdílnou představu o tom, jak by taková organizace měla fungovat a jak by měla být financována. V následující jednoduché tabulce č.6 jsou v horní části uvedeny možné odpovědi a v dolní části počet obecně prospěšných společností, tak jak na dané otázky odpovídaly.

Tabulka 6. Měly by být OPS ekonomicky soběstačné

ANO	Spíše ANO	Spíše NE	Určitě NE	Celkem
2	6	4	1	13

Zdroj: vlastní výzkum

Z tabulky je patrné, že ne všechny organizace jsou přesvědčeny, že by obecně prospěšné společnosti měly být finančně samostatné a nezávislé na ostatních zdrojích příjmů. To se týkalo především organizací, které působí v oblasti sociální péče, zdraví a kultury. Na druhou stranu je vidět, že převážná část chápe obecně prospěšné společnosti odlišně než jen jako „neziskové“ organizace a chápou určitou nutnost, aby si na sebe do jisté míry tyto organizace dokázaly vydělat. Přesto však je i opačné stanovisko přijatelné a pochopitelné, jelikož tyto organizace často zastávají úlohu, kterou obchodní společnosti nevidí jako lukrativní a tudíž je jiný než vlastní příjem pro tyto organizace rovněž nutností. Přesto však lze na obecně prospěšné společnosti pohlížet jako na ty subjekty, které by si na sebe měly umět vydělat, nezávisle na druhu poskytovaných služeb. V tomto případě byl kladen důraz na možnosti doplňkových činností, které ne vždy musí souviset s hlavní činností organizace. To byl také častý omyl či názor, se kterým jsem se při diskusích k tomuto tématu setkal. Více k těmto otázkám bude poznamenáno u rozboru otázek, týkajících se právě možného podnikání a provozování doplňkových činností těchto organizací.

Další klíčovou otázkou, respektive klíčovými otázkami k této tematické oblasti, jsou dotazy, zda by měly být veřejně prospěšné služby poskytovány za úplatu a zda konkrétní organizace tyto služby za úplatu poskytují. Odpovědi na tyto otázky se zhruba shodují s výpověďmi k předchozím otázkám, tak jak jsou uvedeny v tabulce č. 6, respektive kopírují pohled na poskytování obecně prospěšných služeb a na to, zda by si tímto způsobem měly organizace získávat finanční zdroje. Z výsledků jednoduše vyplývá, že převážná většina se domnívá, že by služby neměly být poskytovány zdarma a zároveň, byť jen částečně, tyto služby za úplatu poskytují. Na druhou stranu, tak jak dokumentuje otázka č. 7: „pokryjí příjmy z této činnosti její náklady“, vychází, že téměř všichni dotazovaní odpověděli, že příjmy z této činnosti její náklady nepokryjí. Zjištění, týkající se těchto otázek, je vcelku pozitivní, tedy co se týká názorů na poskytování hlavních činností těchto organizací. Vychází tak, že zástupci sledovaných organizací chápou význam poskytování těchto služeb ne jen jako bezplatnou službu veřejnosti či „charitativní“ činnost, ale věří, že již ze samotné podstaty těchto subjektů by měla být nějakým způsobem zachována, byť v minimální podobě, ekonomická efektivnost. Na druhou stranu faktické zjištění, že příjmy z těchto činností mnohdy nedostačují ani k pokrytí vlastních nákladů, vypovídá o tom, že obecně prospěšné společnosti nejsou dostatečně ekonomicky soběstačné, co se ve smyslu příjmů z hlavní činnosti týká.

Neméně významnou tematickou oblast zastupují další otázky, týkající se pohledu na vedlejší, doplňkové či podnikatelské aktivity. Vesměs se dá říci, že se tyto termíny shodují a překrývají. Na druhou stranu je ale nutno říci, že jsou tyto termíny v praxi dosti odlišně chápány. Termín podnikání v občanském sektoru působí spíše zvláštním a ne příliš respektovaným dojmem, což se i při získávání odpovědí v dotazníku k tomuto pojmu prokázalo, ačkoli z praktického pohledu není nic špatného na tom, že tyto organizace mají snahu podnikat jak v pravém, tak přeneseném slova smyslu. Následující analýza dotazníkového šetření vychází z otázek č. 9 až 13. Všechny tyto otázky jsou zaměřeny jak na chápání doplňkových činností, tak i na právě zmiňovaný pojem podnikání.

Tak jak bylo již v úvodu tohoto odstavce naznačeno, nestaví se dotazování k termínu podnikání příliš pozitivně. Na otázku, zda organizace chápou provozování doplňkových činností jako podnikání, převážná většina odpověděla, že ne. Tento fakt byl nadále podrobněji diskutován, z čehož vzešly závěry, že organizace občanského sektoru by podnikat neměly a objevily se i názory, že ze své podstaty podnikat nesmí. Nicméně vyskytly se i výjimky, kdy se pojem podnikání ztotožňoval s chápáním doplňkových činností. Tento názor byl však pouze u dvou ze třinácti dotazovaných. Na jednu stranu je to celkem pochopitelné, jelikož řada dotazovaných poukazovala nejen na význam občanského sektoru a neziskových organizací, ale také na smysl a význam samotných služeb. Tím mám na mysli, že většina respondentů se domnívala, že organizace, které poskytují veřejně prospěšné služby by měly být s těmito službami, a nebojím se použít termín „posláním“, do jisté míry úzce spojeny, z čehož vychází úzká spojitost právě mezi veřejnou prospěšností a provozováním nějaké činnosti. Z toho dále vyplývá, že pro podnikání zde není v této spojitosti to pravé místo. Z mého pohledu jde však o zkreslený a ne příliš šťastný pohled na danou věc. Podnikání by mělo být spíše chápáno jako činnost, která má za cíl získat finanční prostředky s využitím potenciálu a znalostí z ekonomické sféry, bez ohledu na to, zda má organizace nějaké „posláním“ či nikoli. Tím mám především na mysli, že podnikání by mělo být chápáno bez jakéhokoli emocionálního náboje ať již pozitivního či negativního a mělo by být chápáno ve spojitosti s neziskovými organizacemi jako ta činnost, která má rozšířit zdroje příjmů daných organizací, tak jak to bylo myšleno zákonem. Samozřejmě, že využití těchto příjmů by mělo opět kopírovat zákonem vymezené normy, tedy využití ve prospěch této organizace.

Nechci tu příliš odbíhat od tématu, ale přijde mi důležité zmínit, že je třeba se v občanském sektoru oprostít od předsudků, tak jak tomu koneckonců přispívá chápání sociální ekonomiky, jak již bylo několikrát zdůrazněno v teoretické části práce.

V návaznosti na chápání podnikání se opět vrátím k analýze dotazníků a poukážu na další zjištění, které se týká otázky, zda je či mělo by být provozování doplňkových činností u obecně prospěšných společností samozřejmostí. Na tuto otázku vesměs respondenti odpověděli opět tím způsobem, že zhruba polovina bere tyto činnosti za samozřejmost a ostatní nikoli. Téměř všichni respondenti se však shodli na tom, že by nějakou další činnost obecně prospěšné společnosti vykonávat měly, ať již šlo o ty respondenty, kteří berou provozování těchto činností za samozřejmost či nikoli.

Poslední otázkou, které v souvislosti s touto tematikou věnuji pozornost, je otázka č. 13, která se ptá, zda organizace plánují rozšiřování, či zavádění dalších doplňkových činností do budoucna. Tato otázka měla okrajově odpovědět na to, zda se obecně prospěšné společnosti nějakým způsobem vyvíjí či hodlají vyvíjet, tedy ve smyslu zvyšující se míry právě ekonomické soběstačnosti, tak jak by se dalo při chápání trendů sociální ekonomiky předpokládat. Z těchto otázek vzešla vcelku pozitivní odpověď, jelikož všechny organizace do budoucna nadále počítají s provozováním těchto činností a většina respondentů, i těch, kteří momentálně doplňkové činnosti neprovozují, plánuje nějaký růst, zavádění či rozšiřování doplňkových činností, potažmo podnikatelských aktivit.

Poslední okruh zjištěných informací z dotazníků se týká celkového zhodnocení ekonomické efektivity a odpovědi na původní otázku, zda jsou sledované organizace ekonomicky soběstačné. V případě ekonomické efektivity jsem se zaměřil na to, zda organizace během posledních 3 let dosáhly kladného hospodářského výsledku, tedy zda sledované výnosy přesáhly v účetním období sledované výdaje. Jelikož však většina ze všech organizací vychází již předem z vyrovnaného rozpočtu, dalo se rovněž očekávat, že odpovědi budou vcelku jednostranné. Tento fakt se v podstatě potvrdil a jen dvě z organizací potvrdily, že pravidelně dosahují kladného hospodářského výsledku, respektive zisku. Nicméně z již samotné podstaty těchto organizací je pochopitelné, že není ani snahou zisk či kladný hospodářský výsledek vykazovat, což je pak otázka jiná, týkající se účetních otázek a správně nastaveného rozpočtu u jednotlivých organizací. Z toho vyplývá, že organizace pochopitelně jsou a mohou být ekonomicky dobře zajištěny,

přestože nevykazují zisk. Co se týče ekonomické soběstačnosti jako takové, odpověď lze vyčíst z předchozích informací, tak jak byly uváděny i v analýzách výročních zpráv, tak analýz na odpovědi, týkající se vlastních příjmů. Za ekonomicky soběstačné lze tak označit ty organizace, které dokázaly zajistit své fungování vlastními příjmy a nejsou tudíž závislé na jiných, převážně veřejných, finančních zdrojích. Ze všech zkoumaných organizací tak lze za zcela samostatné označit jen zlomek. Většina organizací má příjmy rozloženy mezi veřejné rozpočty, dary a vlastní příjmy z hlavní i vedlejších činností.

3.6. Překážky a problematické body empirické části

Následující kapitola je věnována poznatkům, úskalím a překážkám, se kterými jsem se při empirické části práce setkal a které úzce souvisí s otázkami týkajícími se obecně prospěšných společností, stejně tak jako místu těchto subjektů v sociální ekonomice. V první řadě došlo k mnoha problémům, které úzce souvisí s pohledem na neziskové organizace jako takové. Hlavním rozporem je pak srovnání teoreticko-legislativních názorů na obecně prospěšné společnosti, jež vychází ze samotné podstaty funkce těchto subjektů v občanském sektoru a praxi, kde řada domněnek a teoretických předpokladů pozbyla skutečnosti. Jedním z příkladů tohoto rozporu je konkrétní fakt, že většina obecně prospěšných společností neplní ony povinnosti, které by měly vést k vyšší transparentnosti, tak jak je uváděno u charakteristiky obecně prospěšných společností v úvodu této práce. Jde především o povinnost ukládání výročních zpráv v elektronické podobě příslušným krajským soudům. Zároveň je celá řada obecně prospěšných společností, které dokonce nevypracovávají výroční zprávy v zákonem stanovené lhůtě.

Jiným významným bodem, který ztížil celkovou orientaci mezi obecně prospěšnými společnostmi v daném regionu, je ten fakt, že řada organizací rovněž neplní povinnosti týkající se vlastního zániku. To byl asi největší problém, jelikož jak už bylo uvedeno v popisu a definování subjektů zvolené lokality, nebylo možno dohledat téměř 7 z 21 subjektů, přestože byly a jsou nadále registrovány u příslušného rejstříkového soudu jako fungující.

Dalším problematickým bodem byla nutná selekce získaných informací z důvodu nesouladu mezi skutečně získanými údaji od samotné organizace a údajů uváděných v dostupných statistických zprávách či dostupných internetových databázích. Neshody se týkaly například uváděného počtu zaměstnanců a výčtu jednotlivých doplňkových činností jako podnikatelských aktivit. Z těchto důvodů jsem musel zvolit tu formu zdrojů, která vzešla z přímého kontaktu s danou organizací a byla vyhodnocena za relevantnější pro účely této práce.

V poslední řadě musím také upozornit na překážky ve vyhledávání samotných informací a kontaktů na dané organizace. Jelikož u řady organizací, především těch menších a méně známějších, sídlících na soukromé adrese, je velice obtížné získat příslušný kontakt a informace o fungování dané organizace, pokud organizace samotná dobrovolně tyto informace nesdělí či neuvede kontakt na internetových stránkách. Tyto problémy jako celek tak poněkud překrývají onu zmiňovanou transparentnost jako devizu obecně prospěšných společností v občanském sektoru.

4. Závěrečné shrnutí

Při vypracování této práce byl kladen důraz především na zmapování finančních zdrojů organizací občanského sektoru a hospodaření obecně prospěšných společností jako vybraného zástupce tohoto sektoru, který by měl poukázat na význam neziskových organizací a propojení se sociální ekonomikou. Tento důraz vycházel z předpokladů, které staví obecně prospěšné společnosti do popředí občanského sektoru, ve kterém by tyto organizace především díky nutnosti poskytovat prospěšné služby měly prokázat právě souvislost se sociální ekonomikou, pro kterou je spojení ekonomické efektivity a uspokojování veřejně prospěšných cílů prioritou.

Teoretická část této práce měla zdokumentovat a shrnout základní souvislosti mezi příjmy neziskových organizací. Dále měla poukázat na potenciální samostatnost neziskových organizací, či nezávislost na jiných zdrojích příjmů, než jsou příjmy z vlastní či doplňkové činnosti a upřesnit postavení obecně prospěšných společností v občanském sektoru. Tato snaha byla v teoretické části naplněna a jen poukazuje na význam a rozmanitost jak zdrojů příjmů neziskových organizací, tak na význam a rozmanitost

občanského sektoru jako takového. Dalším, neméně významným záměrem bylo rovněž poukázat na základní spojitosti mezi občanským sektorem a sociální ekonomikou, což se i díky mnohočetnému zdůrazňování základních principů a významu sociální ekonomiky v současném evropském prostoru prokázalo.

V empirické části byl naplněn jak cíl, který byl zaměřen na vytvoření profilu obecně prospěšných společností v Ústí nad Labem, tak i cíl, jež měl objasnit, jaký pohled na hospodaření těchto subjektů mají jejich samotní představitelé. V rámci sestavení profilu byl vytvořen základní a jednoduchý obraz o obecně prospěšných společnostech v dané lokalitě a zároveň podklad pro následnou analýzu významu těchto subjektů v sociální ekonomice, tak jak bylo několikrát v práci zdůrazňováno.

Z výsledků a analýz jednotlivých organizací vyplývá, že obecně prospěšné společnosti do jisté míry dokáží zajistit svou existenci vlastními zdroji, nicméně nelze tento fakt brát za samozřejmost či jak by se u těchto organizací dalo předpokládat, za nutnost. Je třeba chápat tyto organizace spíše stále jako součást občanského sektoru, tedy mnohem více než součást sociální ekonomiky, tak jak je chápána ve smyslu sociálních podniků či sociálních firem. V našich podmínkách jsou tyto subjekty, tedy sociální podniky a sociální firmy, zatím v počáteční fázi své existence. Pokud se tedy zaměřím na výsledky získané ze studie zvolených obecně prospěšných společností, tak nezbyvá než zopakovat to, co bylo v empirické části několikrát uváděno, že jednotlivé organizace chápou význam a podstatu obecně prospěšných společností dosti odlišně. U zástupců, kteří se dají plně označit za samostatné, lze vidět, že chápou význam vlastních příjmů za samozřejmost, zatímco organizace, jež jsou převážně financovány z veřejných rozpočtů tento fakt za důležitý, respektive za nutný nepovažují. Toto rovněž poukazuje na fakt, že obecně prospěšné společnosti jako celek reprezentující sociální ekonomiku označit nelze.

Přestože je u nás občanský sektor stále chápán jako ta oblast lidského života, ve které jde především o uspokojování principů, vycházejících z občanské společnosti, nelze na něj již nadále pohlížet jen jako na oblast charity či dobrovolné práce. Občanský sektor v České republice zaujímá významné místo a podílí se nemalou měrou na fungování celé společnosti. Je třeba si uvědomit, že neziskové organizace nejsou založeny za účelem neziskovosti, ale za účelem prohlubování principů občanské společnosti a lidské soudržnosti, stejně tak jako poskytování a uspokojování veřejně či obecně prospěšných potřeb občanů

a společnosti jako takové. V mnohých případech je ekonomická efektivnost u těchto organizací důležitou součástí jejich samotné existence a nelze tudíž opomíjet finanční a ekonomické hledisko na úkor veřejné či jiné prospěšnosti.

Ačkoli je v současné době český občanský sektor poměrně výrazně financován z veřejných rozpočtů a financí, které k nám v následujících několika letech nadále „potečou“ ze zdrojů Evropské unie, nelze přehlížet a opomíjet význam vlastních zdrojů a získávání prostředků ještě dalšími možnými způsoby, než jsou dotace z výše uváděných zdrojů. V rámci stále rostoucího zájmu o sociální ekonomiku je důležité, aby i organizace občanského sektoru dokázaly zaujmout profesionální a respektované místo ve společnosti, kde by propojení ekonomické úspěšnosti a podpory veřejně prospěšných cílů mělo být významným a přínosným krokem jak pro fungování sociální ekonomiky, tak pro lepší fungování celé naší společnosti.

Seznam literatury a zdrojů

Literatura:

CVNS. 2005. *Sociální ekonomika a NNO v ČR* [online] Brno:CVNS

Dostupné z: <http://www.e-cvns.cz/soubory/Socialni_ekonomika_a_NNO.pdf>.

Dvořák, Tomáš. 2004. *Obecně prospěšná společnost*. Praha : ASPI.

Ministerstvo financí ČR. 2008. *Finanční mechanismus EHP/Norska* [online]. Praha: MFCR. [cit. 15. dubna 2008]. Dostupné z:

<www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/hs.xsl/fm_norska.html>

Frič, Pavol, Goulli,Rochdi. 2001. *Neziskový sektor v České Republice*. Praha. Eurolex Bohemia.

Goulli, Rochdi. 2000. *Nestátní neziskový sektor: financování z veřejných rozpočtů a dotační politika státu* [online]. Praha: UK FSV.[cit. 6. května 2008]. Dostupné z:

<http://veda.fsv.cuni.cz/konf_sem/globalni_svet/GS_prispevky/gc_soc_goulli.html>.

Jasanský,Jaroslav a kol. 1997. *Obecně prospěšné společnosti*. Ostrava: Montanex.

Hunčová, Magdalena. 2004. *Ekonomický rozměr občanské společnosti*. Ústí nad Labem: FSE UJEP.

Hunčová, Magdalena. 2006. *Sociální ekonomika a sociální podnik jako nástroj veřejných politik : sborník příspěvků z mezinárodního vědeckého semináře v Ústí nad Labem 26. října 2006*. Ústí nad Labem: FSE UJEP.

Informační centrum pro neziskové organizace. 2006. 30 dní pro neziskový sektor: *Sborník informací 2006 – Individuální dárcovství* [online]. Praha: Neziskovky.cz. [cit. 20.2. 2008]. Dostupné z:

<http://www.neziskovky.cz/Files/Soubory/kampan30dni/2006/sbornik_30_dni_2006.pdf>.

International society for third-sector research. 1999. *Third sector : A European definition* [online]. ISTR. [cit. 3. května. 2008]. Dostupné z: <<http://www.istr.org/networks/europe/laville.evers.etal.pdf>>.

Keller, Jan. 2005. *Soumrak sociálního státu*. Praha : Sociologické nakladatelství.

Ministerstvo spravedlnosti České republiky. 2005. *Návrh občanského zákoníku* [online]. Praha: MS. [cit. 4. května 2008]. Dostupné z: <<http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=381&d=40461>>.

Němeček, Pavel 2007. „*Jsmo připraveni na samofinancování*“. Grantis V/2007.

Němeček, Pavel. 2006. „*Neziskovky naučte se vydělávat*“. Grantis X/2006.

Rektořík, Jaroslav a kol. 2001. *Organizace neziskového sektoru*. Praha: Ekopress.

Rosenmayer, Tomáš. et al. *Ekonomické výsledky nadačních subjektů v roce 2002*. 1. vyd. Brno: CVNS

Rosenmayer Tomáš, Irena Kujová. 2005. *Ekonomické výsledky OPS v roce 2003*. Brno: CVNS.

Salamon, Lester M., Helmut K. Anheier et al. 1999. *Nástup neziskového sektoru*. Praha: AGNES.

Fórum dárců. 2006. *Výroční zpráva za rok 2005*. Praha: Fórum dárců.

Fórum dárců. 2004. *Jak jsme na tom s firemní filantropií v České republice? Výsledky výzkumu firemní filantropie* [online]. Praha: Fórum dárců. [cit. 2. února 2008]. Dostupné z: <http://aa.ecn.cz/img_upload/65636e2e7a707261766f64616a737476/firemnifilantrop_vyzkum.doc>.

Vajdová, Tereze. 2005. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice* [online]. Praha: RNNO.[cit. 28. ledna 2008]. Dostupné z:

<http://wtd.vlada.cz/files/rvk/rno/zprava_o_neziskovem_sektoru.pdf>.

RNNO. 2001. *Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2000*. [online] Praha: RNNO. [cit. 20.dubna 2008]. Dostupné z:

<http://www.vlada.cz/assets/cs/rvk/rno/archiv/rozbor_2000.pdf>.

RNNO. 2007. *Rozbor financování nestátních neziskových organizací z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2006*. [online] Praha: RNNO. [cit. 20. dubna 2008]. Dostupné z:

<http://neziskovky.cz/_dataPublic/attachments/5b088728786f576c20123e811d57ae92/Rozbor_financovani_NNO_2006.pdf>.

Webové stránky

<http://nno.ecn.cz> , ECONNET [cit. 1. března 2008].

<http://ipoint.financninoviny.cz>, IPOINT [cit. 2. března. 2008].

www.donorsforum.cz, Fórum dárců [cit. 2. března. 2008].

www.justice.cz, Ministerstvo spravedlnosti ČR [cit. 1. dubna 2008].

www.neziskovky.cz, ICN [cit. 2. března. 2008].

Použité výzkumy:

Centrální evidence dotací ze státního rozpočtu (CEDR) [databáze online]. 2008.

Praha: Ministerstvo financí ČR. Dostupné z:

<http://cedr.mfcr.cz/cedr3i_internet_407/default.aspx>.

Výroční zprávy. 2007. *Výroční zprávy OPS za období roku 2006*. Ústí nad Labem: Obecně prospěšné společnosti

Zákony:

Zákon č. **248/1995** Sb., o obecně prospěšných společnostech

Zákon č. **83/1990** Sb., o sdružování občanů

Zákon č. **227/1997** Sb., o nadacích a nadačních fondech

Zákon č **3/2002** SB., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností

Zákon č. **117/2001** Sb., o veřejných sbírkách

Zákon č. **424/1991** Sb., o sdružování v politických stranách a politických hnutích

Zákon c. **586/1992** Sb., o daních z příjmu

Přílohy

Příloha č. I

Klasifikace ICNPO

Původní anglický originál	Český doslovný překlad
1. Culture and recreation	1. Kultura a rekreace
1 100 Culture and arts	1 100 Kultura a umění
1 200 Sports	1 200 Sport
1 300 Other recreation and social clubs	1 300 Ostatní rekreace a společenské kluby
2. Education and research	2. Vzdělávání a výzkum
2 100 Primary and secondary education	2 100 Základní a střední vzdělávání
2 200 Higher education	2 200 Vyšší a vysokoškolské vzdělávání
2 300 Other education	2 300 Ostatní vzdělávání
2 400 Research	2 400 Výzkum
3. Health	3. Zdraví
3 100 Hospitals and rehabilitation	3 100 Nemocnice a rehabilitace
3 200 Nursing homes	3 200 Zařízení s pečovatelskou službou
3 300 Mental health and crisis intervention	3 300 Duševní zdraví a krizová intervence
3 400 Other health services	3 400 Ostatní zdravotní služby
4. Social services	4. Sociální služby
4 100 Social services	4 100 Sociální služby
4 200 Emergency and relief	4 200 Pomoc při katastrofách a v nenadálých situacích
4 300 Income support and maintenance	4 300 Finanční a materiální výpomoc
5. Environment	5. Životní prostředí
5 100 Environment	5 100 Životní prostředí
5 200 Animal protection	5 200 Ochrana zvířat
6. Development and housing	6. Rozvoj a bydlení
6 100 Economic, social and community development	6 100 Hospodářský, sociální a komunitní rozvoj
6 200 Housing	6 200 Bydlení
6 300 Employment and training	6 300 Zaměstnanost a příprava na zaměstnání
7. Law, advocacy and politics	7. Právo, prosazování zájmů a politika
7 100 Civic and advocacy organizations	7 100 Prosazování a obhajoba zájmů
7 200 Law and legal services	7 200 Právo a právní služby
7 300 Political organizations	7 300 Politické organizace
8. Philanthropic intermediaries and voluntarism promotion	8. Zprostředkování dobročinnosti a podpora dobrovolnictví
8 100 Grant-making Foundations	8 100 Grantové nadace
8 200 Other philanthropic intermediaries and voluntarism promotion	8 200 Ostatní zprostředkování dobročinnosti a podpora dobrovolnictví
9. International	9. Mezinárodní činnosti
9 100 International activities	9 100 Mezinárodní činnosti
10. Religion	10. Náboženství
10 100 Religious congregations and associations	10 100 Círky a náboženské společnosti
11. Business and professional associations, unions	11. Hospodářská a profesní sdružení, odbory
11 100 Business associations	11 100 Hospodářské svazy
11 200 Professional associations	11 200 Profesní sdružení a komory
11 300 Labour unions	11 300 Odbory
12. Not elsewhere classified	12. Činnosti jinde neuvedené
12 100 Not elsewhere classified	12 100 Činnosti jinde neuvedené

Obchodní rejstřík a Sbírka listin
Ministerstvo spravedlnosti České republiky

POČET NALEZENÝCH SUBJEKTŮ

24

Údaje platné ke dni 02.06.2008, 6:00

1 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka listin](#)

Spisová značka: **O 5** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem

Název subjektu: **Dětské centrum Sluníčko, o.p.s. v likvidaci**

IČO: **25017187**

Sídlo: **Ústí nad Labem, Hradiště 4**

Den zápisu: **07.03.1997**

2 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka listin](#)

Spisová značka: **O 10** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem

Název subjektu: **MATEŘSKÁ ŠKOLA MEDICAL o.p.s.**

IČO: **25033280**

Sídlo: **Ústí nad Labem, Poláčkova 2, PSČ 40011**

Den zápisu: **03.03.1998**

3 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka listin](#)

Spisová značka: **O 18** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem

Název subjektu: **Sluníčko, o.p.s.**

IČO: **25040448**

Sídlo: **Ústí nad Labem, W. Churchilla 4**

Den zápisu: **20.08.1998**

4 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka listin](#)

Spisová značka: **O 31** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem

Název subjektu: **Mateřská škola speciální ,Demosthenes, o.p.s.**

IČO: **25044648**

Sídlo: Ústí nad Labem, Mírová 2
Den zápisu: 27.11.1998

5 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka
listin](#)

Spisová značka: **O 30** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem
Název subjektu: **Technik budoucnosti o.p.s.**
IČO: **25047680**
Sídlo: **Ústí nad Labem, Resslova 5**
Den zápisu: **29.01.1999**

6 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka
listin](#)

Spisová značka: **O 40** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem
Název subjektu: **"Lidé výtvarnému umění, výtvarné umění lidem, o.p.s."**
IČO: **25049011**
Sídlo: **Ústí nad Labem, Velká Hradební 15, PSČ 40001**
Den zápisu: **08.03.1999**

7 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka
listin](#)

Spisová značka: **O 46** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem
Název subjektu: **Imunologie Ústí nad Labem, o.p.s.**
IČO: **25049046**
Sídlo: **Ústí nad Labem, Na Kabátě 229, PSČ 40011**
Den zápisu: **08.03.1999**

8 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka
listin](#)

Spisová značka: **O 45** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem
Název subjektu: **ARR Euroregionu Labe, o.p.s.**
IČO: **25049267**
Sídlo: **Ústí nad Labem, Rooseveltova 1804/2, PSČ 40001**
Den zápisu: **09.03.1999**

9 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka
listin](#)

Spisová značka: **O 41** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem
Název subjektu: **ALTERNATIVA Ústí nad Labem o.p.s.**
IČO: **25400126**
Sídlo: **Ústí nad Labem, U Chemičky 7, PSČ 40001**
Den zápisu: **26.03.1999**

10 / 24	Výpis platných	Úplný výpis	Sbírka listin
<i>Spisová značka:</i>	O 56 vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem		
<i>Název subjektu:</i>	NPS Projekt Sever, o.p.s.		
<i>IČO:</i>	25403958		
<i>Sídlo:</i>	Ústí nad Labem, Masarykova 114, PSČ 40001		
<i>Den zápisu:</i>	23.06.1999		
11 / 24	Výpis platných	Úplný výpis	Sbírka listin
<i>Spisová značka:</i>	O 75 vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem		
<i>Název subjektu:</i>	OSA agentura sociální a ekologické výchovy, o.p.s.		
<i>IČO:</i>	25413562		
<i>Sídlo:</i>	Ústí nad Labem, Vaníčková 15, PSČ 40001		
<i>Den zápisu:</i>	11.02.2000		
12 / 24	Výpis platných	Úplný výpis	Sbírka listin
<i>Spisová značka:</i>	O 92 vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem		
<i>Název subjektu:</i>	Demosthenes, o.p.s.		
<i>IČO:</i>	25421018		
<i>Sídlo:</i>	Ústí nad Labem, Mírová 2, PSČ 40011		
<i>Den zápisu:</i>	21.09.2000		
13 / 24	Výpis platných	Úplný výpis	Sbírka listin
<i>Spisová značka:</i>	O 97 vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem		
<i>Název subjektu:</i>	PROINTEGRA o.p.s. agentura chráněných pracovišť		
<i>IČO:</i>	25428918		
<i>Sídlo:</i>	Ústí nad Labem, Žukovova 107/69		
<i>Den zápisu:</i>	23.04.2001		
14 / 24	Výpis platných	Úplný výpis	Sbírka listin
<i>Spisová značka:</i>	O 116 vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem		
<i>Název subjektu:</i>	TyfloCentrum Ústí nad Labem o.p.s.		
<i>IČO:</i>	25453629		
<i>Sídlo:</i>	Ústí nad Labem, V Jirchářích 705/3, PSČ 40001		
<i>Den zápisu:</i>	30.09.2002		
15 / 24	Výpis platných	Úplný výpis	Sbírka listin

			<u>listin</u>
<i>Spisová značka:</i>	O 114 vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem		
<i>Název subjektu:</i>	Velká Amazonie o.p.s.		
<i>IČO:</i>	25453114		
<i>Sídlo:</i>	Ústí nad Labem, Masarykova č.p. 1000, PSČ 40001		
<i>Den zápisu:</i>	26.09.2002		
16 / 24	<u>Výpis platných</u>	<u>Úplný výpis</u>	<u>Sbírka listin</u>
<i>Spisová značka:</i>	O 129 vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem		
<i>Název subjektu:</i>	Centrum ekonomických studií Vysoké školy ekonomie a managementu, o.p.s.		
<i>IČO:</i>	25473361		
<i>Sídlo:</i>	Ústí nad Labem, Národního odboje 766/17, PSČ 40003		
<i>Den zápisu:</i>	16.07.2003		
17 / 24	<u>Výpis platných</u>	<u>Úplný výpis</u>	<u>Sbírka listin</u>
<i>Spisová značka:</i>	O 147 vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem		
<i>Název subjektu:</i>	Přátelé přírody, o.p.s.		
<i>IČO:</i>	27261417		
<i>Sídlo:</i>	Ústí nad Labem, Bukov, V Podhájí 35, PSČ 40001		
<i>Den zápisu:</i>	18.02.2005		
18 / 24	<u>Výpis platných</u>	<u>Úplný výpis</u>	<u>Sbírka listin</u>
<i>Spisová značka:</i>	O 154 vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem		
<i>Název subjektu:</i>	Vysoká škola ekonomie a managementu, o.p.s.		
<i>IČO:</i>	27266150		
<i>Sídlo:</i>	Ústí nad Labem, Národního odboje 766/17, PSČ 40003		
<i>Den zápisu:</i>	25.03.2005		
19 / 24	<u>Výpis platných</u>	<u>Úplný výpis</u>	<u>Sbírka listin</u>
<i>Spisová značka:</i>	O 160 vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem		
<i>Název subjektu:</i>	KLASTR AQUARIUS o.p.s.		
<i>IČO:</i>	27269761		
<i>Sídlo:</i>	Ústí nad Labem, Havířská 346/100, PSČ 40010		
<i>Den zápisu:</i>	02.05.2005		
20 / 24	<u>Výpis platných</u>	<u>Úplný výpis</u>	<u>Sbírka listin</u>

Spisová značka: **O 211** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem
Název subjektu: **HELP HANDICAP CZ o.p.s.**
IČO: **27310256**
Sídlo: **Ústí nad Labem, Hrnčířská 14/55, PSČ 40001**
Den zápisu: **08.12.2006**

21 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka listin](#)

Spisová značka: **O 210** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem
Název subjektu: **Collegium Bohemicum, o.p.s.**
IČO: **27309231**
Sídlo: **Ústí nad Labem, Masarykova 3, PSČ 40001**
Den zápisu: **16.12.2006**

22 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka listin](#)

Spisová značka: **O 213** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem
Název subjektu: **CZECH ART, o.p.s.**
IČO: **27311783**
Sídlo: **Ústí nad Labem, Velká Hradební 2323/74, PSČ 40001**
Den zápisu: **27.12.2006**

23 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka listin](#)

Spisová značka: **O 223** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem
Název subjektu: **Helias Ústí nad Labem, o.p.s.**
IČO: **27324001**
Sídlo: **Ústí nad Labem, Jateční 870/41, PSČ 40001**
Den zápisu: **20.06.2007**

---

24 / 24

[Výpis platných](#)

[Úplný výpis](#)

[Sbírka listin](#)

Spisová značka: **O 230** vedená u rejstříkového soudu v Ústí nad Labem
Název subjektu: **RVA o.p.s.**
IČO: **27350461**
Sídlo: **Ústí nad Labem, Severní Terasa, Maková 2812/22, PSČ 40011**
Den zápisu: **15.03.2008**

Příloha č. III

Dotazník

Finanční soběstačnost organizací občanského sektoru

- Předem vyplnění tohoto dotazníku Vám chci velice poděkovat za ochotu spolupracovat na vypracování diplomové práce, která se zaměřuje na hospodaření a základní otázky týkající se obecně prospěšných společností. Tento dotazník se zaměřuje na problematiku finanční soběstačnosti neziskových organizací a má za cíl získat informace, jež prokazují opodstatněné místo obecně prospěšných společností v občanském sektoru, respektive prokázat vztah mezi tímto subjektem občanského sektoru a sociální ekonomikou.

1.

- **Myslíte si, že veřejnost ví o tom, že je Vaše OPS neziskovou organizací?**

ANO

Spíš ANO

Spíš NE

NE

.....

2.

- **Měly by OPS být ekonomicky soběstačné**

Určitě ANO

ANO

NE

Určitě NE

.....

3.

- **Jaký z uvedených zdrojů je pro Vaši organizaci nejvýznamnější (prosím označte číslem od nejdůležitějšího po nejméně důležitého, kdy 1 = nejdůležitější, 5 = nejméně důležitý)**

Dary (soukromé i firemní)

Dotace z veřejných rozpočtů

Vlastní příjmy z hlavní činnosti

Vlastní příjmy z doplňkové činnosti

Ostatní(vklady ,nadační příspěvky,fondy EU,veřejné sbírky)

4.

- **Který z výše uvedených zdrojů by dle Vašeho názoru měl být hlavní pro OPS? (pouze napište) -----**

.....

5.

- **Měly by OPS poskytovat veřejně prospěšné služby bezplatně**

Určitě ANO

ANO

NE

Určitě NE

.....

6.

- **Poskytuje Vaše organizace veřejně prospěšné služby za úplatu?**

ANO

NE

.....

7.

- **Pokud ano – pokryjí příjmy z této činností její náklady?**

ANO Úplně

Ano částečně

Ne

.....

8.

- **Provozuje Vaše organizace doplňkovou činnost? (popř. více činností)**

ANO

NE

9.

- **Pokud ano – Chápete tyto činnosti jako běžné podnikání?**

ANO

NE

.....

10.

- **Chápete při provozování těchto činností to, že jste OPS jako výhodu vůči jiným subjektům?**

Ano

Nevidím rozdíl

NE

.....

11.

- **Plánujete do budoucna rozšiřovat doplňkové činnosti?**

ANO

NE

.....

12.

- **Chápete provozování těchto činností u OPS za samozřejmost?**

ANO

NE

.....

13.

- **Setkala se Vaše organizace někdy s negativním názorem na Vaše podnikatelské aktivity?**

ANO

NE

.....

14.

- Označili byste Vaši organizaci za ekonomicky soběstačnou (tzn. Zda je nebo by byla Vaše organizace schopná fungovat pouze díky vlastním příjmům)

ANO

NE

.....

15.

- Dosáhla Vaše organizace během posledních 3 let kladného hospodářského výsledku

ANO

NE

.....

16.

- Kolik lidí celkem pracuje pro Vaši organizaci? .....

z toho zaměstnanců plný úvazek: -----

.....

17.

- Jaká je výše průměrné mzdy ve Vaší organizaci? -----

* V případě více možných odpovědí pouze označte Vámi zvolenou odpověď.
V případě, že si nejste jistí, zda správně chápete, nemusíte na danou otázku odpovídat.

Děkuji za spolupráci.